

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 10

เนื้อหา

สภาพปัจจุบันของสื่อสิ่งพิมพ์

สภาพปัญหาของสื่อสิ่งพิมพ์

การดำเนินธุรกิจสื่อสิ่งพิมพ์

สภาพปัญหาของสื่อสิ่งพิมพ์แต่ประเภท

แนวโน้มของสื่อสิ่งพิมพ์

การวิเคราะห์การดำเนินงานสื่อสิ่งพิมพ์

ผลกระทบที่เกิดจากเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่

การเกิดสื่อใหม่

การปรับตัวของนักสื่อสารมวลชน

ตัวอย่างหนังสือพิมพ์ในอนาคต

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อศึกษาบทที่ 10 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. บอกถึงสภาพปัจจุบันของสื่อสิ่งพิมพ์ได้ถูกต้อง
2. ระบุถึงสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขของสื่อสิ่งพิมพ์ด้านต่าง ๆ ได้ถูกต้อง
3. อธิบายความหมายและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสื่อใหม่ได้ถูกต้อง
4. อธิบายถึงแนวโน้มของสื่อสิ่งพิมพ์ได้ถูกต้อง
5. บอกถึงแนวทางในการปรับตัวของนักสื่อสารมวลชนให้สอดคล้องกับสภาพการณ์

อนาคตได้

6. ยกตัวอย่างสื่อสิ่งพิมพ์ในอนาคตได้

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน

1. ศึกษาเอกสารประกอบการสอนบทที่ 10
2. บรรยายประกอบแผ่นใส แผนภาพ และสรุปเนื้อหาในแต่ละหัวข้อ

3. แบ่งกลุ่มนักศึกษาให้ทำกิจกรรมตามใบงานดังต่อไปนี้
 - 3.1 จงอธิบายลักษณะและยกตัวอย่างของสื่อสิ่งพิมพ์ในอนาคต
 - 3.2 เปรียบเทียบข้อดีและข้อจำกัดของสื่อสิ่งพิมพ์ในอนาคต
4. อภิปรายเกี่ยวกับสภาพปัญหา พร้อมแนวทางในการแก้ไขสื่อสิ่งพิมพ์
5. นำเสนอหน้าชั้นเรียน
6. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
2. แผ่นใส
3. แผนภาพ
4. ใบงาน
5. แบบฝึกหัด

การวัดและประเมินผล

1. จากพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน
2. จากการทำใบงานและการนำเสนอหน้าชั้นเรียน
3. จากการทำแบบฝึกหัดท้ายบท

บทที่ 10

สภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวโน้มของสื่อสิ่งพิมพ์

สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่มีพัฒนามายาวมากกว่าสื่ออื่น ในปัจจุบันพบว่าสื่อสิ่งพิมพ์มีหลากหลายประเภทและมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป รวมทั้งวัตถุประสงค์การใช้ ตลอดจนเนื้อหาที่แตกต่างกันไปตามประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์ แต่สิ่งที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันนั้นอยู่ที่ระบบโครงสร้างและกระบวนการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสิ่งพิมพ์กลายเป็นเครื่องมือสำคัญของการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิก โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ ได้รับความเชื่อถือจากประชาชนมากขึ้น ในการทำหน้าที่ด้านข่าวสารโดยปราศจากอิทธิพลของระบบโครงสร้างเดิมของสังคมในอดีต หนังสือพิมพ์และสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ได้มีการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไปทั้งด้านลัทธิ เสรีภาพ หน้าที่ และความรับผิดชอบ ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับแนวคิดใหม่ ๆ ในระบอบประชาธิปไตยที่มีรากฐานอยู่บนความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น ดังนั้นในบทนี้จะกล่าวถึงสภาพปัจจุบันของสื่อสิ่งพิมพ์ที่เน้นหนักด้านหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย รวมทั้ง ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ ตลอดจนแนวโน้มของการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งอาจจะมีผลต่อการปฏิวัติหนังสือพิมพ์และแวดวงสื่อสิ่งพิมพ์ในประเทศไทย

สภาพปัจจุบันของสื่อสิ่งพิมพ์

สภาพปัจจุบันของสื่อสิ่งพิมพ์แบ่งออกเป็น 2 ระดับได้แก่โครงสร้างรวมที่ครอบคลุมประเภทและจำนวนของสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคม และโครงสร้างเฉพาะของสื่อสิ่งพิมพ์แต่ละประเภท โครงสร้างโดยรวมของสื่อสิ่งพิมพ์ พบว่าในปัจจุบันมีหนังสือพิมพ์รายวันออกจำหน่ายทุกวันมีจำนวนที่อาจเพิ่มขึ้นหรือลดลงกว่าจำนวนที่เป็นอยู่ เนื่องจากหนังสือพิมพ์รายวันดำเนินโดยเอกชน อาจประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านธุรกิจ เพราะหนังสือพิมพ์รายวันต้องลงทุนสูง จึงทำให้จำนวนหนังสือพิมพ์ในตลาดมีจำนวนที่ไม่แน่นอน และกิจการหนังสือพิมพ์มีการแข่งขันกันสูง บางฉบับยอดจำหน่ายสูงถึง 1-2 ล้านฉบับต่อวัน ส่วนด้านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีจำนวนมากขึ้นโดยออกเป็นรายลือตเดอริ มีขนาดรูปเล่มเล็กกว่าหนังสือพิมพ์ส่วนกลาง มีการนำเสนอข่าวสารที่เน้นระดับท้องถิ่น และเลียนแบบการจัดทำทั้งด้านรูปเล่มและเนื้อหาที่นำเสนออย่างหนังสือพิมพ์ในส่วนกลาง

ด้านนิตยสารและวารสารก็เช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์ โดยมีลักษณะมุ่งเน้นกลุ่มผู้อ่านเฉพาะ มีการจำหน่ายที่มีไครายวัน เนื้อหาและรูปแบบผ่านกระบวนการผลิตที่มีความประณีตสวยงามเพิ่มขึ้น ส่วนหนังสือเล่มและสิ่งพิมพ์เฉพาะกิจ ในสภาพปัจจุบันมีความหลากหลายมากกว่าหนังสือพิมพ์และนิตยสาร วารสารมาก แม้ว่าจะไม่คึกคักแต่ก็จะมีให้เห็นอยู่ทั่วไปในท้องตลาดในรูปแบบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการใช้ของกลุ่มผู้อ่านทั้งทั่วไปหรือเฉพาะกลุ่ม สำหรับโครงสร้างเฉพาะของสิ่งพิมพ์แต่ละประเภทนั้นขึ้นอยู่กับขนาดขององค์กรเป็นสำคัญในการแบ่งหน่วยงานภายในที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่ กองบรรณาธิการ กองการผลิต กองการตลาด กองโฆษณา และกองจัดการ ทั้งเพื่อให้การดำเนินธุรกิจของสิ่งพิมพ์บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น ๆ

ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี (2540, หน้า 4) ได้ศึกษา “บทบาทสื่อมวลชนกับการพัฒนาความเป็นประชาสังคม” พบว่า แม้ว่าจะเริ่มมีหนังสือพิมพ์ภาษาไทยในประเทศไทยมาตั้งแต่ พ.ศ. 2387 แต่กว่าหนังสือพิมพ์จะสามารถพัฒนาเป็นธุรกิจที่มั่นคงได้ก็เมื่อประมาณ 20 กว่าปีมานี้เอง ทั้งนี้เพราะก่อนหน้านี้ส่วนใหญ่แล้วประเทศไทยจะอยู่ภายใต้การปกครองแบบเผด็จการซึ่งหนังสือพิมพ์ขาดเสรีภาพในการแสวงหาและนำเสนอข่าวสาร การสั่งปิดหนังสือพิมพ์เป็นไปอย่างง่ายดาย ธุรกิจหนังสือพิมพ์จึงไม่สามารถเป็นธุรกิจที่ผู้ประกอบการหนังสือพิมพ์สามารถฝากความหวังว่าเป็นอาชีพที่มั่นคงได้ นอกจากนี้สภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ยังไม่มีการวางรากฐานของการพัฒนาไว้อย่างเป็นรูปเป็นร่าง ก็ไม่อาจทำให้ธุรกิจหนังสือพิมพ์เป็นธุรกิจที่ผู้ลงทุนทำการพัฒนาให้เป็นสถาบันที่สามารถทำหน้าที่สื่อมวลชนได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ตามภาระหน้าที่ของสื่อมวลชนในระบบประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตามหนังสือพิมพ์ในระยะ 20 ปีที่ผ่านมาได้พัฒนาเป็นธุรกิจที่มั่นคงมากขึ้น โดยนอกจากจะมีเจ้าของเป็นเอกชนแล้ว ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาเป็นเจ้าของโดยการนำหุ้นออกซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ เช่น หนังสือพิมพ์มติชน บางกอกโพสต์ และเดอะเนชั่น เป็นต้น ในขณะที่เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์อีกบางฉบับ แม้ไม่ได้นำกิจการเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์ แต่ก็สามารถพัฒนาเป็นธุรกิจที่มั่นคงได้ เช่น หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และเดลินิวส์ เป็นต้น อย่างไรก็ตามก็มีหนังสือพิมพ์อีกจำนวนหนึ่ง ทั้งที่นำกิจการเข้าซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์และเป็นกิจการที่มีได้นำเข้าตลาดหลักทรัพย์ต้องประสบกับภาวะย่ำแย่อันเนื่องมาจากภาวะตกต่ำในช่วงปี พ.ศ.2540

สภาพปัญหาของสื่อสิ่งพิมพ์

ในการดำเนินธุรกิจสื่อสิ่งพิมพ์ปัจจุบันนั้นประสบกับปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านปริมาณ สิ่งพิมพ์มีหนังสือพิมพ์รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน และนิตยสารต่าง ๆ จำนวนมากมาย มีสำนักพิมพ์ตั้งอยู่กระจายอยู่ทั่วทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจำนวนมากไม่ถ้วน ก่อให้เกิดสภาวะการแข่งขันทางธุรกิจกันสูง แม้ว่าจะเป็นการเลือกให้กับผู้บริโภคข่าวสาร หากผู้จัดทำหรือผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมแสวงหาผลกำไรทางธุรกิจมากเกินไป อาจทำให้สื่อสิ่งพิมพ์ด้อยคุณค่า

2. ด้านคุณภาพ ถึงแม้ว่าในเชิงปริมาณจำนวนสื่อสิ่งพิมพ์มีเพิ่มขึ้น แต่สื่อสิ่งพิมพ์ที่มีอยู่นั้นยังด้อยคุณภาพทั้งในการผลิตและการเสนอข้อมูลข่าวสาร สิ่งที่เป็นปัญหาอย่างมากคือการไม่มีระบบของการวางแผน และรูปแบบการใช้เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างชัดเจน หนังสือพิมพ์คุณภาพ เช่น สยามรัฐ มติชน เป็นต้น มีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือพิมพ์ปริมาณ ที่มุ่งเสนอข่าวอาชญากรรม และบันเทิง ทั้งนี้เจ้าของสื่อสิ่งพิมพ์ส่วนใหญ่เป็นเอกชนจึงมุ่งประโยชน์ทางด้านธุรกิจมากกว่า

3. ขาดองค์การกลางที่จะทำหน้าที่กำกับกำหนดรูปแบบเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยส่วนรวม ทั้งนี้สมาคมหรือชมรมต่าง ๆ ของสื่อมวลชนในปัจจุบันที่เกิดขึ้นมา มิได้ทำหน้าที่ดังกล่าวอย่างแท้จริงในการที่มุ่งประโยชน์สาธารณชน แต่เป็นเพียงชมรมหรือสมาคมที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตนหรือที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

4. เจ้าของหรือผู้รับผิดชอบต่อการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ขาดจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีการนำเสนอเนื้อหาสาระที่ไม่ตอบสนองความต้องการของสังคมโดยส่วนรวม แต่ส่วนใหญ่มุ่งประโยชน์ในด้านชื่อเสียง ธุรกิจ การเมือง ส่วนตน หรือกลุ่มบุคคลเป็นสำคัญ

5. คุณภาพของผู้ส่งสารและผู้รับสาร ผู้ส่งสารส่วนหนึ่งในปัจจุบันยังไม่เป็นนักวิชาชีพ คือขาดประสบการณ์และแนวคิดในด้านการนำเสนอ หรือผลิตรายการที่มีบทบาทต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม ด้านผู้รับสารหรือประชาชนส่วนใหญ่ การศึกษาน้อยและด้อยทางเศรษฐกิจจึงขาดโอกาสที่จะได้รับข่าวสาร

6. การควบคุมสื่อสิ่งพิมพ์ ด้านรัฐมีการออกกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ขึ้นมาควบคุมสื่อสิ่งพิมพ์พอสมควร ด้านสาธารณชนก็มีองค์การต่าง ๆ ที่ร่วมรับผิดชอบต่อ และด้านการควบคุมตนเองของบรรดาสื่อมวลชนที่มีการตั้งรางวัลมอบให้แก่สื่อมวลชน หรือบุคคลหรือรายการ

ที่ดี อย่างไรก็ตามการควบคุมก็ยังทำได้ในวงจำกัด โดยเฉพาะด้านเนื้อหา ทำได้น้อยมากที่เห็นได้ชัดเจนในปัจจุบันผู้ที่เข้ามาควบคุมสื่อมวลชนที่แท้จริงกลับเป็นบุคคล 2 กลุ่ม คือกลุ่มผู้มีผลประโยชน์ทางการค้า และกลุ่มที่มีผลประโยชน์ทางการเมือง ซึ่งไม่ใช่วิธีการควบคุมที่ถูกต้อง จากประเด็นข้างต้นพอสรุปได้ว่าปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องทำให้เกิดปัญหาต่อสื่อสิ่งพิมพ์นั้น แบ่งได้เป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก

1. ปัจจัยภายใน ได้แก่ ปัจจัยภายในองค์กรของสื่อสิ่งพิมพ์ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายในการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ว่ามีความเหมาะสม มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากน้อยเพียงใด

2. ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กรที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจของสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม อาทิ

2.1 การเมือง ความขัดแย้งระหว่างหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนกับฝ่ายปกครองหรือรัฐบาลเป็นปัญหาสืบเนื่องที่ยังแก้ไขไม่ตกมาจนถึงบัดนี้ ถึงแม้ว่ารัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนประชาธิปไตยอย่างเต็มที่แล้วก็ตาม

2.2 กฎหมาย การออกกฎหมายบางฉบับที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันมีความล้าสมัยและเข้ามาจำกัดสิทธิ เสรีภาพของสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งขณะนี้กำลังดำเนินการร่างกฎหมายการพิมพ์ฉบับใหม่อยู่ก็ตาม

2.3 เศรษฐกิจ นับว่าเป็นปัญหาสำคัญในปัจจุบัน เนื่องจากประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังจากเจอฟิชภัยมรสุม IMF ถึงแม้ว่าเศรษฐกิจจะเริ่มดีขึ้นเหมาะสมกับการลงทุน แต่การลงทุนการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์นับวันก็จะสูงยิ่งขึ้น โดยเฉพาะด้านวัสดุอุปกรณ์ เช่น กระดาษ อุปกรณ์ เครื่องมือทางการพิมพ์ที่ทันสมัย และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

2.4 ผู้อ่าน นอกจากความสามารถและพฤติกรรมของผู้รับสารที่เป็นผู้อ่านในการทำความเข้าใจสาระที่ปรากฏบนหน้าสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ แล้ว บางครั้งผู้อ่านไม่ได้สนใจที่จะเปิดรับข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์เท่าที่ควรด้วยปัจจัยทางลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ วัย อายุ การศึกษา สภาพสังคม เป็นต้น ทำให้โอกาสในการขยายตัวของสื่อสิ่งพิมพ์ต้องขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของผู้รับสาร

สภาพปัญหาของสื่อสิ่งพิมพ์แต่ละประเภท

สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่ถ่ายทอดสารที่รับรู้ได้ด้วยการอ่าน สื่อสิ่งพิมพ์ที่มีการผลิตในประเทศไทย อาจจำแนกออกได้เป็นหนังสือ จุลสารและเอกสารเผยแพร่ต่าง ๆ นิติสาร วารสาร และหนังสือพิมพ์ ซึ่งมีสภาพปัญหาดังต่อไปนี้ (ศิษก บวรสิทธิ์, 2543, หน้า 287)

1. หนังสือ ในประเทศไทยผู้จัดพิมพ์หนังสืออาจเป็นสำนักพิมพ์หรือผู้พิมพ์ก็ได้ ผู้จัดพิมพ์จะเลือกผู้เขียนและเรื่องที่จะพิมพ์ตามนโยบายของบริษัทหรือหน่วยงานของตน ผู้จัดพิมพ์จะเป็นผู้กำหนดรูปแบบ วิธีการจัดพิมพ์ และราคาของหนังสือเองทั้งหมด นอกจากนี้ผู้จัดพิมพ์ส่วนใหญ่ยังเป็นผู้จัดจำหน่ายด้วย ซึ่งต่างกับบางประเทศที่ผู้จัดพิมพ์และผู้จัดจำหน่ายจะแยกกัน สำหรับจุลสารและเอกสารเผยแพร่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งพิมพ์ที่ออกมาเพื่อเผยแพร่สารนิเทศเฉพาะกิจภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว ส่วนใหญ่จะจัดพิมพ์โดยหน่วยราชการและสมาคมทางวิชาชีพเพื่อใช้เผยแพร่ในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ซึ่งปัจจุบันเรื่องลิขสิทธิ์เข้ามามีบทบาท

2. นิตยสารและวารสาร ปัจจุบันในประเทศไทยมีนิตยสารและวารสารจัดพิมพ์เผยแพร่ประมาณกว่า 1,000 ฉบับส่วนใหญ่พิมพ์เป็นภาษาไทย และมุ่งให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านมากกว่าให้สารนิเทศทางวิชาการ และทั่วไปยอดจำหน่ายของวารสารทางวิชาการจะต่ำกว่ายอดจำหน่ายของนิตยสารทั่วไป หรือนิตยสารเฉพาะด้าน เช่น นิตยสารด้านกีฬาที่มีชื่อเสียงที่สุดของไทยมียอดจำหน่ายฉบับละประมาณ 100,000 ฉบับ นิตยสารทางด้านการตกแต่งบ้านมียอดจำหน่ายประมาณ 80,000 ฉบับ วารสารทางวิชาการจะมียอดจำหน่ายสูงสุดไม่เกิน 7,000 ฉบับ นิตยสารในประเทศไทยส่วนใหญ่จะมีรายได้หลักจากการโฆษณาและมีอายุสั้น เมื่อออกมาได้ระยะหนึ่งจะเลิกกิจการ

3. หนังสือพิมพ์ ปัจจุบันในประเทศไทยมีหนังสือพิมพ์รายวันพิมพ์ในกรุงเทพฯ จำนวนน้อยลงและในส่วนภูมิภาค ซึ่งส่วนใหญ่จะจัดพิมพ์ 10 วัน 1 ฉบับ หรือ 2 ฉบับ ใน 1 เดือน หนังสือพิมพ์ที่จัดพิมพ์เหล่านี้เอกชนเป็นเจ้าของและดำเนินการเองเพื่อผลกำไรและเป็นฐานสนับสนุนทางการเมือง หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่เผยแพร่สู่ประชาชนโดยการจำหน่ายปลีกมากกว่าการบอกรับเป็นสมาชิก กล่าวโดยทั่วไปแม้หนังสือพิมพ์จะเป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนได้มาก แต่ในท้องถิ่นห่างไกลการคมนาคมไม่สะดวก ประชาชนก็ยังไม่สามารถเข้าถึงข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ที่จัดพิมพ์ได้เพียงพอ

ดังนั้นพิจารณาจากสภาพการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ซึ่งเป็นสื่อหลักของประเทศไทยแล้ว นับว่าประเทศไทยผลิตสื่อประเภทนี้ได้ไม่น้อยมาก

แนวโน้มของสื่อสิ่งพิมพ์

การดำเนินงานของสื่อมวลชนไทยดำเนินกิจกรรมเป็นอิสระไม่สัมพันธ์กัน เนื่องจากไม่มีองค์กรกลางประสานงาน มีหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนเป็นจำนวนมากรับผิดชอบ และเป็นเจ้าของกิจการ หน่วยงานเหล่านี้กำหนดนโยบายบริหารงานและดำเนินการสื่อสารมวลชน

ของตนต่างคนต่างทำ แม้ว่าในระยะต่อรัฐบาลได้พยายามตั้งองค์กรขึ้นมาควบคุมดูแล แต่ก็จัดทำ
ได้เพียงบางส่วน งานสื่อมวลชนของไทยจึงไม่สามารถเจริญก้าวหน้าไปได้เท่าที่ควรจะเป็น

การวิเคราะห์การดำเนินงานของสื่อสารมวลชนด้านสื่อสิ่งพิมพ์

พบว่าการ

ดำเนินงานของสื่อสิ่งพิมพ์แต่ละประเภทระหว่างเป้าหมายกับผลงานมีความแตกต่างกัน ดังนี้

1. หนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์รายวันมีเนื้อที่สำหรับข่าวประมาณ 50 % เนื้อที่สำหรับ
แจ้งความหรือโฆษณา 20-40% เนื้อที่สำหรับความรู้ทั่วไป 7% ขึ้นไป และเนื้อที่สำหรับเรื่องบันเทิง
0-12% ข้อมูลนี้ยึดหยุ่นอยู่บ้างตามนโยบายของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ในปัจจุบันหนังสือพิมพ์
รายวันได้เพิ่มเนื้อที่สำหรับเป็นสื่อกลางการแสดงออกซึ่งความคิดเป็นเชิงข่าวของนักหนังสือพิมพ์
และผู้อ่านมากขึ้น หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนภาคเอกชน ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมเป็นอย่างมาก
เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อมวลชนประเภทอื่น ถ้าวิเคราะห์การนำเสนอข่าวสาร การจัดทำหนังสือพิมพ์
จะพบว่า เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ทั้งหลายที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ไทยรัฐ เดลินิวส์ สยามรัฐ มติชน
บ้านเมือง สามารถจำแนกเนื้อหาหนังสือพิมพ์ได้ 10 ประเภทคือ

- 1.1 ข่าวในประเทศ
- 1.2 ข่าวต่างประเทศ
- 1.3 ข่าวบรรณาธิการ
- 1.4 คอลัมน์
- 1.5 ข่าวสังคม
- 1.6 นวนิยาย
- 1.7 เรื่องเด็กและเยาวชน
- 1.8 โฆษณา
- 1.9 การ์ตูน
- 1.10 อื่น ๆ

2. นิตยสาร ส่วนใหญ่มุ่งให้การบันเทิงเป็นหลักโดยมีสาระเพื่อการศึกษาอยู่ประมาณ
10 % ของเนื้อหาทั้งหมด เช่น นิตยสารบางกอก บางกอกสแควร์ เป็นต้น อย่างไรก็ตามมีนิตยสาร
เฉพาะเนื้อหาสาระบางประเภทสำหรับผู้อ่านกลุ่มย่อย เช่น แพรว ลลนา กุลสตรี สตาร์ซีคเกอร์
 เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการที่สื่อสิ่งพิมพ์ไม่สามารถทำหน้าที่ได้ดีและสมบูรณ์เท่าที่ควร เนื่องมาจาก
ข้อจำกัดซึ่งส่วนหนึ่งมาจากลักษณะของสื่อสิ่งพิมพ์นั่นเอง กับอีกส่วนหนึ่งมาจากสื่อสิ่งพิมพ์เป็น

สถาบันของสังคมจึงต้องมีความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในสังคมซึ่งทำให้เป้าหมายกับผลงานที่ทำได้แตกต่างกันอยู่ค่อนข้างมาก (ธีระศักดิ์ ละคร่อม, 2542, หน้า 38)

ในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาดำเนินงานหนังสือพิมพ์ตั้งแต่เริ่มมีการพิมพ์ครั้งแรก จนปัจจุบัน พัฒนาการพิมพ์ทุกยุคทุกสมัยได้สร้างความเปลี่ยนแปลงให้แก่รูปแบบของหนังสือพิมพ์ และสื่อสิ่งพิมพ์ไม่มากนักน้อยเสมอมา ความเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้งสร้างความตื่นตัวในการแข่งขันกันทางด้านคุณภาพการผลิตหนังสือพิมพ์ทุกสมัย เพื่อให้ได้มาซึ่งผลทางด้านการตลาด คือ การขยายจำนวนการผลิต การเพิ่มยอดจำหน่ายหนังสือพิมพ์เป็นทวีคูณตลอดถึงการเพิ่มรายได้จากการขายเนื้อที่โฆษณาได้อีกประการหนึ่ง

อย่างไรก็ตามบทบาทเทคโนโลยีการพิมพ์ในอดีต ก็ยังไม่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบด้านต่าง ๆ อย่างมากมายเท่ากับความสำเร็จอย่างรวดเร็วยิ่งของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา

ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้นำมาซึ่งการปฏิวัติวิชาชีพหนังสือพิมพ์ทั้งรูปลักษณะและเนื้อหาอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ การทำหนังสือพิมพ์นับเป็นพัฒนาการทั้งระบบการพิมพ์ และการสื่อสารข่าวสารพร้อม ๆ กัน ตั้งแต่การเรียงพิมพ์ การพิสูจน์อักษร การตรวจแก้ต้นฉบับ การจัดหน้า การสื่อข่าว การรายงานข่าว การจัดการ การตลาด ฯลฯ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน เห็นจะได้แก่ความสำเร็จเร็วในการสื่อข่าวและการพิมพ์ ทำให้ผู้อ่านสามารถรับสารได้ทันกับเหตุการณ์มากขึ้น นอกจากนั้นนักวิชาการทางการศึกษาหลายท่านชี้ให้เห็นว่า รูปลักษณะหน้าตาของหนังสือพิมพ์ที่พัฒนาขึ้นมากนั้นช่วยให้หนังสือพิมพ์มีบทบาทต่อการส่งเสริมสภาพการอ่านหนังสือของประชากรไทยให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้สร้างศักยภาพการสื่อสารให้มีพลังมหาศาลในสังคมยุคข่าวสารหรือที่เรียกว่า “สังคมข่าวสาร” จนกล่าวได้ว่าหากปราศจากอุปกรณ์การสื่อสารเพื่อเข้าถึงข่าวสารแล้ว เราคงจะอยู่ในสังคมทุกวันนี้ได้ยาก และคงกลายเป็นมนุษย์ล่าหลังไปได้ในชั่วพริบตา สังคมข่าวสารได้สร้างบรรยากาศความกระตือรือร้นในการรับสารให้กับผู้บริโภคตามลำดับ เทคโนโลยีการสื่อสารเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้เราเท่าทันความเคลื่อนไหวของโลกได้ทันทั่วทั้งทันเหตุการณ์

ผลกระทบที่เกิดขึ้นเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่

เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่มีต่อกระบวนการผลิตหนังสือพิมพ์ในประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้เกิดภาพที่ชัดเจนขึ้น มีดังนี้

1. ด้านการผลิต ปัจจุบันหนังสือพิมพ์หลายฉบับแข่งขันกันใช้ระบบพิมพ์สมัยใหม่โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพทางการพิมพ์เป็นหลัก ความแตกต่างทางด้านศักยภาพทางการพิมพ์มีผลต่อผลิตผลสุดท้ายของหนังสือพิมพ์ เช่น ความละเอียดเรียบร้อย ความคมชัด ความรวดเร็ว และประมาผลการผลิต เป็นต้น สิ่งที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ คุณภาพตัวอักษรพิมพ์ ความคมชัดของตัวอักษร และเส้นสาย ภาพ ชัดความสามารถในการพิมพ์ ความสะดวกในการปรับเปลี่ยนระหว่างพิมพ์ ความสะอาด ตลอดจนความพร้อมในการขนส่ง

เทคโนโลยีเริ่มมีบทบาทตั้งแต่ขั้นตอนของการเรียงพิมพ์ หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่โดยเฉพาะในส่วนกลางหันมาใช้ระบบการเรียงพิมพ์ด้วยแสง หรือระบบเรียงพิมพ์แบบคอมพิวเตอร์มากขึ้น เนื่องจากประสิทธิภาพการเรียงพิมพ์สูงกว่า รวดเร็วกว่า และคมชัดกว่าการเรียงด้วย

ตัวตะกั่วมาก นอกจากนั้นการเรียงพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์ยังช่วยให้ระบบการตรวจแก้และพิสูจน์อักษรเป็นไปอย่างรวดเร็วสะดวกกว่าการเรียงพิมพ์แบบเก่า กล่าวคือ ผู้เรียงพิมพ์สามารถแก้ไขข้อความ และคำผิดในเครื่องคอมพิวเตอร์ทันทีโดยมีต้องรื้อขยับขยายข้อความทั้งหมดเหมือนในแบบสมัยก่อน นอกจากนี้จะประหยัดเวลาแล้วยังเพิ่มความแน่นอน ความถูกต้อง และสามารถเก็บบันทึกไว้เพื่อเรียกใช้ได้เมื่อต้องการในโอกาสต่อไปโดยไม่เปลืองเนื้อที่อีกด้วย

การพัฒนาเทคโนโลยีระบบการพิมพ์ได้สร้างประโยชน์ใหญ่หลวงแก่วงการพิมพ์สามารถเพิ่มปริมาณการพิมพ์ได้ตามความต้องการของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ แทนพิมพ์บางประเภทมีขีดความสามารถในการพิมพ์มากถึงชั่วโมงละกว่าแสนฉบับ และสามารถปรับปริมาณการพิมพ์ขนาดต่ำกว่าได้เช่นกัน

การบรรจุหีบห่อและขนส่ง แทนพิมพ์สมัยใหม่ได้รับการออกแบบให้สามารถกำหนดจำนวนพิมพ์ พับเล่ม และผูกมัด ตามจำนวนที่ต้องการ พร้อมทั้งจะขนส่งต่อไป การกำหนดจำนวนหีบห่อนี้เป็นไปอย่างแม่นยำ ฝ่ายขนส่งเพียงแต่นำส่งตามขั้นตอนการวางตลาดต่อไปเท่านั้น ช่วยให้หนังสือลดปริมาณค่าใช้จ่าย ค่าแรงงาน และเวลาที่เสียไปกับกำลังคนได้จำนวนมหาศาลต่อปี

จะเห็นได้ว่า เทคโนโลยีทางการพิมพ์ช่วยกระชับขั้นตอนการผลิตหนังสือพิมพ์ทั้งด้านการประหยัดรายจ่าย เวลา และแรงงาน นอกจากนี้ยังเป็นตัวเสริมเร่งภาวะการแข่งขันทางการตลาด อันส่งผลกระทบต่อภาระเสนอเนื้อหาในวงการวารสารศาสตร์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. ด้านการบรรณาธิการ บทบาทของเทคโนโลยีการสื่อสารในกองบรรณาธิการ ปรากฏในลักษณะของการใช้เครื่องมือการสื่อสารในการรวบรวม รายงานข่าวสารข้อมูล ซึ่งให้ประสิทธิภาพ

ในเรื่องของความรวดเร็ว ฉบับใด ก่อให้เกิดสภาพการแข่งขันกันเสนอข่าวทั้งระหว่างหนังสือพิมพ์ด้วยกันเอง และระหว่างสื่อต่างประเภทโดยเฉพาะสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับข่าวสารทันเหตุการณ์

หนังสือพิมพ์เป็นผลผลิตของเวลาเพียงวันต่อวัน นอกจากต้องแข่งขันเวลาแล้วยังต้องคำนึงถึงลักษณะของวรรณกรรมรายวันที่ประกอบด้วยคุณสมบัติแห่งเนื้อหาและการใช้ภาษาที่ถูกต้องเที่ยงตรง ศักยภาพของเทคโนโลยีการสื่อสารมีบทบาทเร่งเร้าระดับความเร็วของการรายงานข้อมูลเข้าสู่โรงพิมพ์ หนังสือพิมพ์ที่สามารถลงทุนอำนวยความสะดวกในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ได้ดีกว่า ย่อมได้รับการรายงานข่าวจากที่เกิดเหตุได้เร็วกว่า ผลก็คือทำให้ได้เปรียบในด้านการแข่งขันเสนอข่าวให้ผู้อ่านได้จับใจไว้มากกว่าเช่นกัน ซึ่งในปัจจุบันมีการใช้โทรศัพท์เพื่อให้ผู้สื่อข่าวสามารถรายงานได้ตอบข้อซักถามกับหัวหน้าข่าวได้ทันที ในบางสถานการณ์ที่ผู้สื่อข่าวไม่สามารถสื่อสารข้อมูลผ่านทางเครื่องโทรศัพท์ปกติด้วยข้อจำกัดใด ๆ ก็ตาม โทรศัพท์เคลื่อนที่ก็เข้ามามีบทบาททดแทนข้อจำกัดนี้ได้เป็นอย่างดีจนเป็นที่นิยมใช้กันทั่วไป

เครื่องโทรสาร (facimile) หรือ แฟกซ์ (FAX) เป็นเครื่องมือการสื่อสารที่เข้ามาช่วยเสริมให้การรายงานข่าวคล่องตัวและขยายขอบเขตข่าวสารให้กว้างขวางขึ้นหลายเท่า ผู้สื่อข่าวและหรือแหล่งข่าวสามารถส่งเอกสารข้อมูลเข้าโรงพิมพ์ภายในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งนอกจากจะได้ข้อมูลแน่นอนแล้วยังสามารถใช้เป็นหลักฐานตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงได้อีก ปรากฏว่าเครื่องโทรสารนี้ช่วยให้การดำเนินงานหนังสือพิมพ์ได้เบาะแสข่าว (news tip) จากแหล่งข่าวต่าง ๆ นอกเหนือจากนักข่าวของตนอยู่เสมอ เช่น การแฟกซ์แผ่นปลิว ข่าวลือ ไปรษณาสินค้า เบาะแสข่าว เข้าสู่กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ในแต่ละวันเป็นจำนวนมหาศาล

ดาวเทียมสื่อสาร (communication satellite) โดยปกติหนังสือพิมพ์เกือบทุกฉบับจะเป็นสมาชิกสำนักงานข่าวทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในอดีตสำนักข่าวจะส่งข่าวทางโทรพิมพ์หรือโทรเลขแล้วแต่กรณี เมื่อความเจริญทางด้านสื่อสารผ่านดาวเทียมเกิดขึ้นช่วยให้การส่งข่าวผ่านดาวเทียมทวีความรวดเร็วมากขึ้นในพริบตา มีผลให้หนังสือพิมพ์สามารถรายงานข่าวให้ผู้อ่านทราบพร้อม ๆ กันกับขณะเกิดเหตุการณ์ ช่วยย่อโลกให้เล็กลงทั้งในแง่ของระยะเวลา ระยะทาง และประสิทธิภาพของการสื่อสาร จะเห็นได้ว่าดาวเทียมมีคุณค่าต่อการรายงานข่าวมากมาย ส่งผลให้การทำงานหนังสือพิมพ์ทั้งง่ายขึ้นและยากขึ้น เมื่อมีการรายงานข่าวที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น การไหลของข้อมูลข่าวสารสู่โรงพิมพ์ย่อมมีเพิ่มปริมาณมากขึ้นตามไปด้วย เช่น หนังสือพิมพ์สตาร์ชอคเกอร์ สามารถลงภาพและข่าวผลการแข่งขันฟุตบอลจากต่างประเทศ ซึ่งแข่งขันเสร็จในเวลา 04.00 น. แต่หนังสือพิมพ์ฉบับนี้ออกวางจำหน่ายได้ก่อนเวลา 08.00 น.

ทั่วประเทศ โดยต่างจังหวัดใหญ่ ๆ เช่น เชียงใหม่ ขอนแก่น สงขลา หาดใหญ่ ฯลฯ จะส่งหนังสือพิมพ์โดยเครื่องบินซึ่งใช้เวลาส่งไม่ถึงชั่วโมง ประชาชนทั่วไปก็จะได้รับข่าวสารได้ทันเวลา ซึ่งเป็นการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารให้ได้ผลอย่างคุ้มค่า

เทคโนโลยีการสื่อสารช่วยส่งเสริมให้ความริบเร่งในการจัดทำหนังสือพิมพ์ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ให้ความคล่องตัวในการรายงานข่าว การเขียนข่าว การตรวจแก้ต้นฉบับ การจัดหน้าให้กระชับน่าสนใจ นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดกระแสความเคลื่อนไหวทางข่าวสารให้ทันเหตุการณ์ และช่วยส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันกันในการเสนอข่าวอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง เทียบตรง และรับผิดชอบ ตามหลักการสำคัญของงานหนังสือพิมพ์

3. การแข่งขันทางการตลาด เป็นที่แน่นอนว่าความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารได้นำความตื่นตัวด้านการแข่งขันการตลาดทุกรูปแบบอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ในยุคของสังคมข่าวสาร หนังสือพิมพ์เริ่มให้ความสำคัญต่อการตลาดมากขึ้น จนเริ่มสร้างแนวโน้มคุณค่าข้อมูลข่าวสารเหมือนหนึ่งสินค้าที่ต้องหาซื้อเช่นเดียวกับสินค้าทั่วไป กลยุทธ์การตลาดได้ถูกนำมาใช้เพื่อการแข่งขันการจำหน่ายหนังสือพิมพ์ ยุทธวิธีการซื้อ แลก แจก แถม ปรากฏอยู่เนื่อง ๆ ในชั้นโฆษณาหนังสือพิมพ์ที่ต้องเสนอตัวเองต่อผู้อ่านเช่นเดียวกับสินค้าอื่น ๆ

4. คุณภาพบุคลากร บุคลากรนับเป็นทรัพยากรสำคัญยิ่งขององค์กรที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้การทำหนังสือพิมพ์ประสบความสำเร็จได้มากน้อยเพียงใด คุณภาพบุคลากรได้แก่ ความพร้อม และความสามารถของบุคลากรในการปรับให้เข้ากับกลไกอันซับซ้อนของเทคโนโลยีสมัยใหม่ องค์กรหนังสือพิมพ์หลายแห่งมีนโยบายฝึกอบรมพนักงานทุกระดับให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการผลิตหนังสือพิมพ์ที่ทันสมัยด้วยเครื่องมือสมัยใหม่ให้มีคุณภาพ

จะเห็นได้ว่าความเจริญเติบโตของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ก่อให้เกิดผลโน้มน้าวถึงความนิยมศึกษาด้านวารสารศาสตร์และสื่อมวลชนอย่างกว้างขวางในระดับอุดมศึกษา สถาบันการศึกษาหลายแห่งเสนอหลักสูตรการศึกษา เน้นความรู้ในการเป็นนักสื่อสารมวลชนเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ความต้องการบุคลากรด้านการผลิตและการบริหารงานหนังสือพิมพ์ยังเป็นที่ต้องการอย่างสูง จึงเกิดความไม่สมดุลของการพัฒนาบุคลากรทั้งสามฝ่ายได้แก่ ฝ่ายบรรณาธิการ ฝ่ายจัดการ และฝ่ายผลิต ให้มีปริมาณและคุณภาพเท่าเทียมกัน

แนวโน้มหนังสือพิมพ์ในอนาคต

ในบรรยากาศความก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้งของยุคสังคมข่าวสาร ทำให้นักวิชาชีพและ

นักวิชาการสื่อสารมวลชนเชื่อกันว่า แรงผลักดันของเทคโนโลยีการสื่อสารกำลังนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงรูปแบบของหนังสือพิมพ์ในอนาคต หนังสือพิมพ์จะต้องปรับเปลี่ยนด้านหนึ่งด้านใด ด้วยแรงจูงใจหลายประการ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพสูงสุดของเทคโนโลยีการสื่อสารขจัดอุปสรรคอันเกิดจากระยะทางและเวลาให้หมดไป
2. ความรวดเร็วในการสื่อสารทุกระดับช่วยให้เป็นไปได้อย่างสะดวกง่ายดาย
3. การกระจายข่าวสารสามารถครอบคลุมขอบเขตรัศมีการสื่อสารที่มีระยะทางกว้างไกลได้ในเวลาเดียวกัน
4. อุปกรณ์การสื่อสารสมัยได้รับการออกแบบให้ผู้บริโภคมีความสะดวกในการรับสารและเข้าถึงสารได้เกือบทุกประเภท
5. ราคาอุปกรณ์การสื่อสารถูกลงจนอยู่ในความสามารถของผู้บริโภคที่จะเป็นเจ้าของได้
6. ความก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้งของเทคโนโลยีการสื่อสารได้เพิ่มศักยภาพอุปกรณ์การสื่อสารให้ทำงานสนองความต้องการต่อการใช้สอยในรูปแบบที่สะดวกมากขึ้น
7. ปัญหาในการเดินทางและคุณค่าของเวลาทำให้การใช้ประโยชน์สูงสุดจากเทคโนโลยีการสื่อสารมีความจำเป็นเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ
8. ความตื่นตัวและความตระหนักถึงความสำคัญของข่าวสารต่อการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์มีมากขึ้น
9. การก้าวกระโดดอย่างรวดเร็วของสังคมข่าวสารทำให้สื่อมวลชนต้องปรับตนเองให้สอดคล้องเท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคมผู้บริโภคยุคใหม่
10. ข่าวสารเป็นหัวใจสำคัญในสังคมปัจจุบันและอนาคต

แนวโน้มหลายประการทำให้เชื่อว่าหนังสือพิมพ์ในอนาคตอาจต้องเปลี่ยนไปเพื่อสนองต่อสภาพการรับสารที่สะดวกต่อผู้อ่านมากขึ้น ทั้งปัจจัยด้านเวลาและเนื้อหา รูปแบบที่เชื่อว่าจะเป็นไปได้มากที่สุดคือ หนังสือพิมพ์ไฟฟ้า ซึ่งข่าวสารจะเสนอผ่านทางคลื่นไฟฟ้าปรากฏทางจอคอมพิวเตอร์ หรือจอโทรทัศน์ ผู้รับสารสามารถเลือกรับ หรืออ่านข่าวสารได้ทางเครื่องรับปลายทางเมื่อใดก็ได้ เพียงแต่เปิดรหัสสารตามที่ได้มีการกำหนดไว้แล้ว การรายงานข่าวเป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ผู้รับสารจะทราบเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวในสังคมที่ทันสมัยชนิดวินาทีต่อวินาทีทันทีที่เปิดเครื่องรับ โดยไม่ต้องเสียเวลาเปิดหนังสือพิมพ์อ่านอย่างปัจจุบัน นับเป็นการปฏิวัติรูปแบบหนังสือพิมพ์ต้อนรับทศวรรษแห่งข่าวสารในศตวรรษที่ 21

กล่าวได้ว่า เทคโนโลยีกับงานหนังสือพิมพ์เป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก บทบาทเทคโนโลยีต่อกระบวนการผลิตหนังสือพิมพ์มีอยู่อย่างมหาศาล นักศึกษา นักปฏิบัติการ และผู้อ่าน ควรจะต้องทำความเข้าใจกับบทบาทดังกล่าวให้ถูกต้องและชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดความเบี่ยงเบนเกี่ยวกับหน้าที่หลักของหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์มิใช่มีความหมายเพียงกระดาษที่พิมพ์ เป็นหนังสือที่คอยรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และมีระยะเวลาออกเป็นรายวัน รายสามวัน รายสัปดาห์ เท่านั้น แต่หัวใจสำคัญของงานหนังสือพิมพ์อยู่ที่ประสิทธิภาพของการนำเสนอข่าวสารให้ทันต่อเหตุการณ์อย่างกระชับรัดกุม ถูกต้อง เทียบตรง เป็นธรรม และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่ว่าหนังสือพิมพ์จะปรากฏในสายตาผู้อ่านในรูปแบบใดก็ตาม เทคโนโลยีเป็นเพียงเครื่องมือส่งเสริมให้การนำเสนอเนื้อหาเป็นไปอย่างรวดเร็วสมบูรณ์ครบถ้วนและน่าสนใจมากขึ้นสำหรับผู้อ่าน

การเกิด “สื่อใหม่” (new media)

ความเปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร นับเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งสำหรับวงการสื่อที่มีความเกี่ยวข้องกับข่าวและข่าวสาร ซึ่งแม้ดูเหมือนว่า ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้จะค่อยเป็นค่อยไป แต่ด้วยความแพร่หลายของเทคโนโลยีการสื่อสารหลากหลายชนิด เช่น คอมพิวเตอร์ ดาวเทียมเพื่อการสื่อสาร โครงข่ายโทรศัพท์ ฯลฯ ทำให้ “สื่อมวลชนแบบดั้งเดิม” (traditional media) เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ มีผลให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “การปฏิวัติแห่งระบบตัวเลข” (digital revolution) ทำให้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ว่าจะอยู่ในรูปลักษณะใด เช่น ข้อความ เสียง ภาพเคลื่อนไหว รูปภาพ หรืองานกราฟิก ได้ถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นภาษาอีกชนิดหนึ่งรูปแบบเดียวกันทั้งหมด คือสามารถอ่านและส่งผ่านได้อย่างรวดเร็ว ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์แล้วยังสามารถนำเสนอในลักษณะใดก็ได้ ตามความต้องการใช้งานของผู้ใช้งาน “การทำให้เป็นระบบตัวเลข” หรือ “ดิจิทัลเซชัน” (digitization) เป็นปัจจัยอันสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิด “สื่อใหม่” ซึ่งเป็นสื่อที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับตัวเลข เครื่องคอมพิวเตอร์ และระบบการสะท้อนกลับ หรือ “อินเตอร์แอคทีฟ” (interactive) คาดว่าสื่อใหม่จะสามารถตอบสนองความต้องการของ “ผู้แสวงหาข่าวสาร” (seeker) ได้มีประสิทธิภาพมากกว่าสื่อมวลชนแบบดั้งเดิม เนื่องจากสื่อใหม่ไม่มีข้อจำกัดในด้านเวลา และเนื้อที่เหมือนอย่างที่เคยเป็นข้อจำกัดของสื่อมวลชนแบบดั้งเดิมมาก่อน

ตัวอย่างข้อจำกัดของสื่อมวลชนแบบดั้งเดิมประเภทหนังสือพิมพ์และนิตยสาร คือ เนื้อที่มีจำกัดสำหรับข่าว ข้อมูลข่าวสาร และการโฆษณา ข้อจำกัดที่ไม่ได้ตีพิมพ์ข้อมูลข่าวสารลงบนกระดาษ เพื่อเผยแพร่ข่าวสารไปยังผู้คนจำนวนมากภายในเวลาที่แน่นอน ซึ่งข้อจำกัดนี้เกิดขึ้นเช่นเดียวกับข้อมูลข่าวสารในระบบสื่อใหม่ที่ได้ถูกบันทึกไว้ในระบบตัวเลขจำนวนมากเพื่อจะ

สามารถตอบสนองผู้แสวงหาข้อมูลได้ก็ต่อเมื่อพวกเขามีความต้องการสื่อใหม่แล้วหาได้จาก หน้าจอเครื่องคอมพิวเตอร์เท่านั้น ซึ่งในอนาคตอันใกล้นี้อาจพัฒนาเป็นการนำเสนอผ่านทาง หน้าจอเครื่องรับโทรทัศน์ได้เช่นเดียวกัน

สิ่งที่เราเรียกว่าเป็น “สื่อใหม่” หมายถึง ระบบการสื่อสารหรือเชื่อมต่อทางอิเล็กทรอนิกส์ ของเครือข่ายในระดับโลก ได้แก่ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต (internet) บริการระบบเว็ลด์ไวด์เวป (world wide web: www)บริการข้อมูลออนไลน์เชิงพาณิชย์ (commercial on-line service) เป็นต้น

สื่อใหม่เปิดโอกาสให้องค์กรด้านข่าวสารแบบดั้งเดิม ธุรกิจขนาดใหญ่และขนาดย่อม องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร องค์กรภาคเอกชน นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ กลุ่มผู้สนใจ เฉพาะ และชุมชนทุกประเภททุกระดับจากทั่วโลก สามารถเป็น “ผู้ส่งสาร” (ข่าวสารและข้อมูล ข่าวสาร) ให้แก่ผู้รับสารทั่วโลก มีจำนวนมากจนไม่อาจคาดคะเนจำนวนได้

คำว่า “สื่อใหม่” เป็นการจุดประกายมุมมองใหม่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งบทบาทของสื่อใหม่อาจทำให้เกิดความสัมพันธ์เดิมเปลี่ยนแปลงไปในขณะนี้ บางสิ่งบางอย่างเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นแล้ว แม้สื่อใหม่ไม่ได้ลดความสำคัญ หรือเข้ามาแทนที่ รูปแบบดั้งเดิมของสื่อ แต่เป็นไปได้ว่าสื่อใหม่จะช่วยขยายศักยภาพและประสิทธิภาพให้กับ สื่อดั้งเดิมเท่าที่จะเป็นไปได้

ปัจจัยที่นำไปสู่การอุบัติขึ้นของสื่อใหม่ ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นได้จากปัจจัยข้อใดเพียงปัจจัย เดียว แต่เป็นผลการปัจจัยหลาย ๆ ปัจจัย ได้แก่ เทคโนโลยี ระบบเครือข่าย ภาคอุตสาหกรรม ปัจจุบัน รวมทั้งชุมชนที่เรียกว่า “ชุมชนไซเบอร์” อันจะนำไปสู่การเตรียมตัวทำความเข้าใจกับ บทบาทของสื่อใหม่ที่มีต่อสื่อมวลชนแบบดั้งเดิม ที่อาจเรียกได้ว่า “การปฏิรูปสื่อมวลชน”

สำหรับปัจจัยสำคัญที่เป็นบทเริ่มต้นเกี่ยวกับสื่อใหม่ ที่ยังที่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาวิจัย การอภิปราย ในแต่ละประเด็นให้กว้างขวางออกไป ได้แก่

1. ก้าวเข้าสู่ยุคตัวเลขเต็มรูปแบบ

เมื่อข้อมูลข่าวสารถูกทำให้อยู่ในรูปของตัวเลข ซึ่งให้รหัสเป็นตัวเลข “0” กับเลข “1” ซึ่งเครื่องคอมพิวเตอร์สามารถอ่านและแปลงให้เป็นรูปแบบของข้อมูลข่าวสารสื่อสารกับมนุษย์ได้ ข้อมูลทุกลักษณะสามารถแปลงเป็นระบบตัวเลขได้ทั้งหมด ไม่มีความแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็น ข้อความ เสียง ภาพเคลื่อนไหว รูปภาพ ภาพวาด แต่ล้วนได้รับการเปลี่ยนแปลงให้อยู่ใน ระบบตัวเลขด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ หลังจากนั้นข้อมูลข่าวสารที่เป็นระบบตัวเลขเหล่านี้จะถูก

ส่งผ่านช่องทางใดก็ได้ที่มีอยู่หลากหลาย เช่น ส่งผ่านเส้นเคเบิลใยแก้วนำแสง (fiber optics) คลื่นวิทยุ (radio wave) ข่ายสายโทรศัพท์ (telephone wire) เคเบิลเส้นโคแอกเซียล (coaxial cable) หรือการเชื่อมต่อกันหลายช่องทางใดก็ได้ ข้อมูลข่าวสารในระบบตัวเลขเหล่านี้ทำให้เราสามารถเข้าใจได้โดยไม่มีอะไรแตกต่างจากการส่งข่าวตามปกติธรรมดาที่คุ้นเคย

ยกตัวอย่าง ตัวอักษร "A" ที่เราพิมพ์เข้าไปในเครื่องพิมพ์ เครื่องจะทำหน้าที่แปลงข้อมูลนี้ให้อยู่ในระบบตัวเลขเป็น "0100001" ขณะที่เมื่อเครื่องคอมพิวเตอร์ได้อ่านและแปลงข้อมูลนี้แล้ว เราก็สามารถมองเห็นตัวอักษร "A" โดยไม่มีผิดแปลกไปจากปกติ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เปลี่ยนไปก็คือ กระบวนการของการทำให้เป็นระบบตัวเลขได้ทำให้ "หนทาง" ติดต่อสื่อสารของบุคคลไปยังบุคคลอื่น ๆ รวมทั้งกับเครื่องจักรกลถูกปฏิวัติ กล่าวคือ ความพร้อมของโครงข่ายพื้นฐานและเทคโนโลยีทำให้ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วแม้ว่าจะอยู่ห่างไกลกันสักเพียงใดก็ตาม การพัฒนาของเทคโนโลยีระบบตัวเลขเช่นนี้ได้ทำให้ข้อมูลข่าวสารในลักษณะ "จดหมายอิเล็กทรอนิกส์" (e-mail) จำนวนหลายพันล้านฉบับได้ถูกส่งไปยังผู้รับในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกในเวลาเพียงเล็กน้อย

ในอนาคตอันใกล้นี้ หลายคนที่อยู่ในธุรกิจจึงได้คาดหวังว่าภาพยนตร์ วิดีโอเกมส์ และวิดีโอคอนเฟอเรนซ์ จะได้รับการแปลงให้อยู่ในระบบตัวเลขแล้วก็ส่งผ่านเครือข่ายสื่อสาร เพื่อให้บริการที่หลากหลาย รวมทั้งความบันเทิงไปยังบ้านเรือนโดยตรงเวลาเท่านั้นที่จะพิสูจน์สิ่งเหล่านี้

ท่ามกลางการปฏิรูปสภาพแวดล้อมของการสื่อสารของหลาย ๆ ปัจจัยนั้น ปัจจัยที่เป็นหัวใจสำคัญอย่างแท้จริงของการเปลี่ยนแปลงนี้กลับกลายเป็น "การทำให้เป็นระบบตัวเลข"

2. คอมพิวเตอร์แพร่หลายไปทุกบ้าน

การขยายตัวของผู้ใช้งาน และประสิทธิภาพที่สูงยิ่งขึ้นของเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล หรือพีซี (personal computer: PC) ในเวลานี้จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลหรือพีซีที่เพิ่มขึ้นในบ้านเรือนในสหรัฐอเมริกาไม่สามารพยากรณ์ได้ว่ามีอัตราเพิ่มอย่างไร การเพิ่มขึ้นของเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลในบ้านเรือนก็คือการเพื่อเป็นสื่อกลางที่ใช้สื่อสารตัวใหม่ที่ทรงประสิทธิภาพนั่นเอง เปรียบเทียบจากปี ค.ศ. 1983 มีเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลอยู่ในบ้านเรือนคิดร้อยละ 7 เท่านั้น แต่จำนวนได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 40 แล้วในปัจจุบัน ขณะเดียวกันยังจะเพิ่มขึ้นอีกทุกขณะแม้ว่าการมีเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลวางอยู่ในบ้านเรือนไม่ได้หมายความว่าพวกเขาจะใช้เพื่อการติดต่อสื่อสารหรือเพื่อการใด ๆ ก็ตาม แต่อย่างน้อยก็ถูกใช้เพื่อการพิมพ์เอกสารทั่ว ๆ ไป ด้วยโปรแกรมการพิมพ์งาน ได้

ประเด็นก็คือ ราวปี ค.ศ. 1980 จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ในบ้านเรือนของชาวอเมริกันทั่ว ๆ ไปมีอยู่น้อยมากในการรุกเข้าไปยังบ้านเรือนและมีอิทธิพลกับเด็ก ๆ ในยุคนี้อย่างมากและผู้คนจำนวนมากก็ได้รู้สึกกว่าเทคโนโลยีนี้เป็นสิ่งที่ห่างไกล หรือทำให้เกิดความน่ากลัวแต่ประการใด ในเมื่อกิจกรรมของสื่อใหม่มีแนวโน้มว่าเกี่ยวข้องกับเครื่องคอมพิวเตอร์อยู่มาก ดังนั้น การแพร่หลายของคอมพิวเตอร์ในบ้านเรือนของอเมริกันจึงเปรียบเสมือนการให้การยอมรับลักษณะของสื่อใหม่ในหมู่ชาวอเมริกันไประดับหนึ่งแล้วนั่นเอง

สิ่งที่พัฒนาควบคู่ไปกับความแพร่หลายของเครื่องคอมพิวเตอร์ในบ้านเรือน ก็คือจำนวนผู้เป็นสมาชิกบริการข้อมูลออนไลน์เชิงพาณิชย์ จุดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ตราบใดที่กิจกรรมเหล่านี้ยังมีความต้องการเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลในการใช้งาน ตราบนั้นต่างฝ่ายก็ต่างพัฒนาควบคู่กันไปเรื่อย ๆ และการพัฒนานี้จะเป็นปัจจัยที่จะทำให้เกิดความสำเร็จตลอดไป

3. คอมพิวเตอร์คือเพื่อนสนิทของคุณ

การพัฒนาที่เน้นระบบการใช้งานที่ง่ายยิ่งขึ้น และขนาดของเครื่องฮาร์ดแวร์ที่กะทัดรัดยิ่งขึ้นทำให้คอมพิวเตอร์เปรียบเสมือนเพื่อนสนิทของคุณ เมื่อก่อนเครื่องคอมพิวเตอร์มีขนาดใหญ่เป็นสิ่งที่น่ากลัวดูไม่น่าใช้ เครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องแรกสร้างขึ้นสำเร็จในสหรัฐอเมริกา คือเครื่องที่เรียกว่า “อีแนค” (electronic numerical integrator and calculator: ENIAC) ต้องใช้พื้นที่ราว 1,500 ตารางฟุต สำหรับวางและประกอบไปด้วยกระบอกสูบจำนวนมากมายถึง 18,000 กระบอกสูบ มีสวิทช์จำนวนมาก และมีน้ำหนักมากถึง 60,000 ปอนด์ แต่ผลจากการคิดค้นสิ่งทีเรียกว่า “ทรานซิสเตอร์” (transistor) และนวัตกรรมที่ทันสมัยหลายชิ้นได้สำเร็จทำให้คอมพิวเตอร์ยุคต่อมา มีขนาดเล็กลงกว่าเดิม

ในราว 1 ทศวรรษภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองยุติลงแล้วคอมพิวเตอร์ที่มีคุณภาพสูงก็มีขนาดใหญ่โต และยังเป็นสิ่งที่ซับซ้อนสำหรับผู้ที่ไม่ชำนาญด้านคอมพิวเตอร์ ตลอดจนยังเป็นพื้นที่ที่สำคัญให้กับหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่เท่านั้น ราวกลางทศวรรษที่ 1970 เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลเครื่องแรกจริง ๆ ได้เปิดตัวขึ้นด้วยผลงานการค้นคว้าวิจัยของสถาบันเทคโนโลยีแห่งแมสซาชูเซต หรือ “เอ็มไอที” อย่างไรก็ตาม ก็ยังใช้งานไม่ง่ายเหมือนกับปัจจุบันนี้

ในที่สุด ผู้ประกอบการเห็นโอกาสทางธุรกิจจึงก่อตั้งบริษัทพัฒนาเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลขึ้น และทำให้อุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลพัฒนารุ่งเรืองเป็นอย่างมาก ในปี ค.ศ. 1980 เพราะคอมพิวเตอร์แปลงรูปโฉมให้ใช้งานได้โดยเพียง “ลากและคลิก”

(point-and-click) เท่านั้นก็จะทำงานได้ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อข้อความใด ๆ ก็ตาม เมื่อมีการพัฒนาคอมพิวเตอร์ให้ใช้งานได้ง่ายยิ่งขึ้นเช่นนี้ จึงส่งผลให้คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลเข้าถึงผู้ใช้งานทั่วไปแพร่หลายอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

4. เข้าสู่โลกของระบบเครือข่าย

การพัฒนาของระบบซอฟต์แวร์ (โปรแกรมสำหรับใช้งานคอมพิวเตอร์) และฮาร์ดแวร์ (ตัวเครื่องคอมพิวเตอร์) ที่ใช้งานในระบบเครือข่ายเป็นปัจจัยกระตุ้นทำให้เกิดสื่อใหม่ ในระยะแรกที่มีการคิดประดิษฐ์คอมพิวเตอร์ขึ้นให้ทำหน้าที่ได้เพียงการคำนวณเท่านั้น ไม่ได้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารด้วยเลย อย่างไรก็ตามความสามารถในการคำนวณที่รวดเร็ว และการลดปัญหาความผิดพลาดที่เกิดขึ้นโดยการคำนวณของมนุษย์จึงทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์ได้รับความนิยม ทั้งที่ความผิดพลาดในการใช้งานคอมพิวเตอร์ก็ยังคงเกิดขึ้นได้อยู่ เช่น โปรแกรมผิดพลาด ป้องกันข้อมูล เป็นต้น ความสามารถที่มากมายของคอมพิวเตอร์สังเกตเห็นได้จากความสามารถในการกลับกลายเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารในเวลาต่อมา

แนวความคิดในการต่อเชื่อมคอมพิวเตอร์เป็น “ระบบเครือข่าย” (networking) คือทำให้คอมพิวเตอร์แต่ละเครื่องสามารถสื่อสารกันตัวเอง รวมทั้งเปิดโอกาสให้คนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์ ตัวอย่างเครื่องคอมพิวเตอร์ในห้องเดียวกันสามารถสื่อสารกันเองในระบบที่เรียกว่า “ระบบแลน” (local area network: LAN) หรือเครือข่ายเฉพาะบริเวณเทคโนโลยีซึ่งอาศัย “โปรโตคอล” (protocols) อันเปรียบเสมือนภาษาที่ช่วยให้เครื่องคอมพิวเตอร์ต่างชนิดต่างรูปแบบติดต่อกันได้ เมื่อคอมพิวเตอร์สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ ทำให้มันสามารถใช้ไฟล์ร่วมกัน แลกเปลี่ยนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งสามารถใช้ซอฟต์แวร์ และเข้าถึงข้อมูลที่ได้รับการบันทึกไว้ที่เครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่าย หรือเซิร์ฟเวอร์ (server) ซึ่งเป็นคอมพิวเตอร์ที่มีความสามารถสูง

สิ่งที่เกิดขึ้นในขณะนี้ก็คือ คนทั่วไปส่วนใหญ่สามารถซื้อหาเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ของระบบเครือข่ายที่สามารถใช้งานง่าย ๆ ได้ทั่วไปไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือเดิม และสายโทรศัพท์ที่จะนำไปเสียบเข้ากับระบบคอมพิวเตอร์ได้ทันทีเพื่อเชื่อมต่อเข้ากับอินเทอร์เน็ตและบริการข้อมูลออนไลน์เชิงพาณิชย์

สื่อใหม่มีความจำเป็นต่ออาศัยเครื่องคอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ต และความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างกว้างขวาง รวมทั้งบริการด้านการสื่อสาร ซึ่งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ระบบเครือข่ายจะทำให้สื่อใหม่กลายเป็นความจริงใจได้ไม่ยากนัก

5. การโยงใยทุกระบบเข้าด้วยกัน

ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศที่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้โดยทั่วถึง คือความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานของภาครัฐ ธุรกิจ กลุ่มแรงงาน สถาบันการศึกษา รวมทั้ง ประชาชนทั่วไป ที่จะเป็นตัวชี้ขาดถึงความสำเร็จว่าโครงสร้างสารสนเทศนี้จะสามารถตอบสนอง ทุกฝ่ายในสังคมได้หรือไม่

6. นโยบายเปิดเสรีในอุตสาหกรรมสื่อและอุตสาหกรรมการสื่อสารโทรคมนาคมเป็นเหตุ ให้เกิดสื่อใหม่ขึ้น

นโยบายเปิดเสรีอุตสาหกรรมสื่อและสื่อสารโทรคมนาคมนั้นส่งผลให้เกิดความหวังใน ศักยภาพทางเศรษฐกิจจากการให้บริการสื่อใหม่ ขึ้น เช่น บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ต บริการ เวิลด์ไวด์เว็บ โทรศัพท์ระบบอินเทอร์เน็ตแคคทีฟ วิดีโอเกมส์ วิดีโอคอนเฟอเรนซ์ งานพัฒนา ซิตี- รอม เป็นต้น

7. การบรรจบกันของเทคโนโลยี (convergence) การพัฒนาเข้าใกล้กันของเทคโนโลยี ก็เป็นปัจจัยของสื่อใหม่

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดจากลักษณะการพัฒนาของเทคโนโลยีที่นำไปสู่สื่อใหม่ ก็คือ “หนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์” (electronic newspaper) ซึ่งเป็นการเผยแพร่สื่อหนังสือพิมพ์ผ่าน หน้าจอคอมพิวเตอร์ โดยที่ข้อมูลข่าวสารซ้อนกันอยู่หลาย ๆ ชั้น ผู้อ่านสามารถเลือกข้อมูล ข่าวสารที่ต้องการได้ด้วยตัวเอง ขณะเดียวกันรูปแบบของข้อมูลข่าวสารก็มีให้บริการในหลาย ลักษณะ ที่เรียกกันว่า “hypertext” เช่น เสียงและภาพเคลื่อนไหวที่สามารถให้เสนอข่าวได้ตาม ความต้องการของผู้ใช้ รวมทั้งมีกลุ่มข่าวออนไลน์อีกด้วย

ข่าวและข่าวสารได้ถูกนำมาให้บริการในลักษณะเฉพาะเจาะจงตามความต้องการของ ผู้ใช้งานที่หลากหลายความต้องการได้เป็นอย่างดี ซึ่งแตกต่างจากสื่อมวลชนแบบดั้งเดิมอย่าง หนังสือพิมพ์ หรือโทรทัศน์ ระบบการสื่อสารในรูปแบบเดียวกันจะได้รับการพัฒนาในทุกพื้นที่ แม้ว่าจะยังคงต้องใช้เวลา อย่างไรก็ตามได้มีการกำหนดอนาคตให้เดินไปในเส้นทางสายนี้แล้ว ทุกวันนี้การแก้ไขอุปสรรคเป็นการเปิดเสรีในอุตสาหกรรมนี้ได้ทำให้บริษัทโทรศัพท์สามารถ ให้บริการเคเบิลทีวีได้ ขณะเดียวกันบริษัทเคเบิลทีวีก็สามารถให้บริการโทรศัพท์ได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ในเวลานี้โทรศัพท์ทางพีซี (hybrid PC-TV) ก็กำลังอยู่ในตลาด ส่วนบริการเครือข่าย อินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะบริการเวิลด์ไวด์เว็บนั้นก็มีส่วนช่วยเสริมบทบาทในลักษณะหลายสื่อ หรือ “มัลติมีเดีย” (multimedias) มากขึ้น อย่างไรก็ตามคนทั่ว ๆ ไป อาจจะยังไม่สามารถจินตนาการ ได้ว่าเทคโนโลยีหลาย ๆ ประเภททำงานร่วมกันได้อย่างไรลองนึกถึงตัวอย่างของเครือข่าย

ข่าวเคเบิล เช่น CNN, USA Today ซึ่งคนส่วนใหญ่อาจลืมไปว่าได้อาศัยเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านดาวเทียมในการส่งสัญญาณแต่เข้าใจดูข่าวเครื่องรับโทรทัศน์นั่นเอง

8. ศักยภาพของ “แบนด์วิธ” (bandwidth) ที่เพิ่มขึ้นและความก้าวหน้าของเทคโนโลยี “การบีบอัดข้อมูล” (compression technologies) ทำให้ปัญหาขาดแคลนช่องสัญญาณหมดไป

ในอดีตอุปสรรคสำคัญในการสื่อสารระบบมัลติมีเดียไปยังผู้คนจำนวนมากก็คือ การขาดแคลนแบนด์วิธที่มีประสิทธิภาพมากพอที่จะตอบสนองความต้องการที่มีความต้องการที่จะใช้วีดิโอผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่อาศัยสายโทรศัพท์ในการส่งข้อมูลซึ่งทุกทูลุเลเหลือเกินในปัจจุบันโลกได้ลืมปัญหานี้ไป เพราะศักยภาพสูงสุดของเส้นเคเบิลใยแก้วนำแสง หรือ “ไฟเบอร์ออปติก” ที่สามารถส่งผ่านข้อมูลจำนวนมหาศาลด้วยเวลาที่รวดเร็วผ่านเส้นใยแก้วเพียงบาง ๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ข่ายสายโทรศัพท์ระบบเก่านี้ได้รับการใช้ประโยชน์โดยอาศัยเทคโนโลยีการบีบอัดข้อมูลเข้ามาช่วย เช่น เทคโนโลยีเครือข่ายบริการสื่อสารรวมระบบดิจิทัลหรือ “ไอเอสดีเอ็น” (integrated digital serverce network: ISDN) เครือข่ายสื่อสารความเร็วสูง “เอทีเอ็ม” (asynchronous transfer mode: ATM) การขยายศักยภาพของแบนด์วิธ และเทคโนโลยีในการบีบอัดข้อมูลซึ่งมีส่วนสำคัญในการส่งผ่านข้อมูลจำนวนมากนับเป็นหนทางที่สำคัญยิ่งที่กลุ่มผู้บริโภคที่มีศักยภาพจะได้เข้าถึงสื่อใหม่ในอนาคต

9. ความแพร่หลายของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในหลายๆ องค์กรที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันรอบ ๆ ตัวเราได้แก่ ด้านการศึกษา (รวมถึงงานบริการของห้องสมุด) หน่วยงานภาคธุรกิจเอกชน หน่วยงานภาครัฐบาล หน่วยงานที่ให้บริการประชาชน

ผู้คนจำนวนมากไม่ได้ใช้คอมพิวเตอร์เพียงเพื่อได้รับข้อมูลข่าวสารเท่านั้นแต่ใช้เพื่อการติดต่อสื่อสารกับผู้อ่านทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มข่าวบนอินเทอร์เน็ต เครื่องคอมพิวเตอร์ และเครือข่ายคอมพิวเตอร์สามารถเชื่อมผู้คนที่มีความแตกต่างกันในด้านที่อยู่อาศัย ความคิดทางการเมือง จริยธรรมเข้าเป็นชุมชนเดียวกัน โดยอยู่บนพื้นฐานของความสนใจ และความอยากรู้อยากเห็นส่วนตัว ซึ่งเรียกชุมชนนี้ว่า “ชุมชนไซเบอร์” (cyber community) เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายในเชิงคุณภาพ ความต้องการแม้กระทั่งประวัติการสื่อสารที่ผ่าน ๆ มากี่ยังไม่สามารถทำนายได้สมบูรณ์แบบในลักษณะเช่นนี้ เป็นไปได้ว่าสื่อใหม่ที่เกิดขึ้นสามารถตอบสนองในการใช้ชีวิตประจำวันของชุมชนไซเบอร์นี้ได้ดีที่สุด

10. ความต้องการด้านข่าว ข้อมูลข่าวสาร และความบันเทิงที่จะเพิ่มมากขึ้นก็เป็นปัจจัยสำคัญของสื่อใหม่

สื่อใหม่เป็นการปฏิบัติแห่งระบบตัวเลขที่บางคนอาจจะมองว่าไม่ได้เกิดขึ้นแบบฉับพลันอย่างที่คิดกัน หากแต่เป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป การเกิดขึ้นของสื่อใหม่เป็นความร่วมมือของประชาชน รัฐบาล เอกชน และสถาบันที่มีหน้าที่ผลิตข่าวสาร ซึ่งพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคและผู้นำเสนอข้อมูลข่าวสาร ส่วนหน้าตาของระดับและความพิถีพิถันของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น คือหัวข้อการศึกษาวิจัยที่ควรจะต้องเกิดขึ้นนับจากนี้ไป

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสื่อใหม่ที่จะเกิดขึ้นควรเริ่มต้นจากการลงมือเปรียบเทียบกันระหว่างสื่อมวลชนแบบดั้งเดิมกับสื่อใหม่ที่ละประเด็นเป็นพื้นฐานตารางประกอบชี้ให้เห็นว่าแนวทางการเปรียบเทียบมุ่งเน้นเชิงปฏิบัติที่เห็นได้ชัดเจน เช่น วิธีการค้นหาข่าว กิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการรวบรวม จัดระบบโครงสร้าง จัดเก็บ ประมวลผล แปลงรูปแบบ นำเสนอข่าวสาร เป็นต้น กล่าวได้ว่าอำนาจที่มีอย่างล้นเหลือของสื่อมวลชนดั้งเดิมกำลังถูกท้าทายจากสื่อใหม่ แสดงตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 10.1 การเปรียบเทียบสื่อมวลชนแบบดั้งเดิมกับสื่อใหม่

สื่อมวลชนแบบดั้งเดิม	สื่อใหม่
เน้นการตอบสนองชุมชนชัด - ถูกผลักดันให้ตอบสนองต่อความต้องการของตลาด การหาส่วนแบ่งตลาดจากผู้รับสารในท้องถิ่น	ไม่สนใจใกล้ไกล - ถูกผลักดันให้ตอบสนองความต้องการ, ความสนใจ, ไม่สนใจความใกล้-ไกลของผู้ใช้งาน, จำเพาะเจาะจงหัวข้อ
องค์กรหลายระดับชั้น - ข่าวสารข้อมูลผ่านระดับชั้นแนวตั้งของผู้เฝ้าประตูข่าวสารและคัดเลือกข่าวโดยมีอาชีพ	กระจายแนวราบ - ข่าวสารข้อมูลมีศักยภาพที่จะแพร่หลายกระจายแนวราบ, โดยไม่ใช่มีอาชีพไปยังกลุ่มลักษณะคล้าย ๆ กัน
มุ่งทิศทางเดียว - การแพร่กระจายของข่าวสารข้อมูลเป็นแบบทางเดียว, มีผลสะท้อนกลับชัดเจน	เชิงปฏิสัมพันธ์ - ผลสะท้อนกลับทันทีทันใด ไม่มีการตรวจสอบและแก้ไข, การอภิปราย-โต้แย้งมีมากกว่าการตรวจแก้และแสดงความคิดเห็น

สื่อมวลชนแบบดั้งเดิม	สื่อใหม่
<p>ข้อจำกัดด้านพื้นที่/เวลา</p> <p>- หนังสือพิมพ์ จำกัดด้วยพื้นที่ วิทยุ-ทีวี จำกัดด้วยเวลา</p>	<p>ไร้ขีดจำกัดพื้นที่และเวลา</p> <p>- ข่าวสารข้อมูลอยู่ในรูปดิจิทัล, ระบบไฮเปอร์เท็กซ์ให้ข้อมูลไม่จำกัด</p>
<p>นำเสนอโดยสื่อมวลชน</p> <p>- นักวารสารศาสตร์ ผู้สื่อข่าว ผู้เชี่ยวชาญได้คุณภาพตรงกับงานสื่อสารมวลชนแบบดั้งเดิม</p>	<p>นำเสนอโดยมือสมัครเล่น</p> <p>- ใครก็ได้มีทรัพยากรที่จำเป็นพร้อมก็เสนอผลงานบนเว็บได้ รวมทั้งมือสมัครเล่น</p>
<p>ต้นทุนสูงมาก</p> <p>- ต้นทุนเริ่มต้นสูงเกินกว่าความสามารถของคนส่วนใหญ่ที่จะดำเนินการได้เอง</p>	<p>ต้นทุนน้อยกว่ามาก</p> <p>- ต้นทุนในการตีพิมพ์, ออกรายการวิทยุ-ทีวี บนอินเทอร์เน็ตมีความเป็นไปได้สูงสำหรับคนทั่วไป</p>
<p>ให้ความสนใจทั่วๆไป</p> <p>- กลุ่มเป้าหมายหลักของสื่อมวลชนกว้างมาก ทำให้ต้องนำเสนอหลากหลาย</p>	<p>ตามใจผู้ใช้</p> <p>- มีข้อจำกัดด้านพื้นที่และเวลาน้อยมาก เน้นตอบสนองตลาดน้อย ทำให้ตอบสนองผู้ใช้ได้เจาะจงความสนใจมากกว่า</p>
<p>มีลำดับของเนื้อหา</p> <p>- ข่าวสารข้อมูลได้รับการจัดลำดับอย่างมีเหตุผลมีลำดับความสำคัญของข่าว</p>	<p>ไม่มีลำดับของเนื้อหา</p> <p>- ข่าวสารข้อมูลถูกเชื่อมโยงไว้ด้วยระบบไฮเปอร์เท็กซ์ การสืบค้นขึ้นกับความสนใจตอบสนองได้ดีกว่าเหตุผล</p>
<p>ลักษณะผลสะท้อนกลับ</p> <p>- จดหมาย-โทรศัพท์ถึงบรรณาธิการ, ข่า, ต้องใช้ความพยายามมาก, ปรับแก้ได้ก่อน, ไม่รุนแรงมีพื้นที่- เวลาจำกัด</p>	<p>ลักษณะผลสะท้อนกลับ</p> <p>- อี-เมลล์, ฝากไว้ที่กลุ่มข่าว, เปรียบเทียบง่ายรวดเร็ว, ไม่มีปรับแก้ก่อน, มีความรุนแรง</p>
<p>แรงขับจากโฆษณา</p> <p>ต้องการหาผู้อ่านจำนวนมากเพื่อการโฆษณาและทำรายได้</p>	<p>แหล่งทุนหลากหลาย</p> <p>- โฆษณามีมาก, ผู้สนับสนุนยินดีกับกลุ่มผู้รับสารจำนวนน้อย</p>

สื่อมวลชนแบบดั้งเดิม	สื่อใหม่
มีพันธกิจสถาบัน - บริหารจัดการโดยบริษัทขนาดใหญ่ องค์กร รวมศูนย์	กระจายตัว - เทคโนโลยีเอื้อกระบวนการผลิตการ กระจายข่าวสารข้อมูลโดยคนทั่วไป และ ขยายกว้างขวางออกไป
รูปแบบตายตัว - เนื้อหาที่นำเสนอขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะ ของตัวสื่อ (พื้นที่/เวลา)	รูปแบบยืดหยุ่น - เนื้อหาเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา, ทันสมัย, ถูกต้อง, แก้ไขได้, มีบริการมัลติมีเดียจากสื่อ ตัวเดียว
ประเมินคุณค่าข่าวตามหลักวารศาสตร์ - เนื้อหาที่มีกระบวนการผลิตที่อิงกับการ ประเมินคุณค่าข่าวโดยยึดถือตามแบบแผน และจรรยาบรรณ	มาตรฐานที่สร้างสรรค์ - ข่าวสารข้อมูลมีแบบแผนและคุณค่าไม่ ชัดเจน, กระบวนการผลิต การพิจารณา ขึ้นอยู่กับคุณธรรมและความเชื่อส่วนบุคคล

ทีมา (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2542, หน้า 142)

จากตารางจะเห็นได้ว่าสิ่งที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงและเป็นประเด็นให้นักสื่อสารมวลชน ต้องขบคิดก็คือ การประเมินคุณค่าของข่าว แบบแผนและมาตรฐานของวารศาสตร์ในการนำเสนอ ข่าวสาร นักวารศาสตร์ถูกตั้งความหวังให้ยึดถือจริยธรรมแห่งวิชาชีพและมาตรฐานของวารศาสตร์ ความสมดุลระหว่างการสร้างโอกาสทางธุรกิจของสื่อใหม่กับการทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการ ของสาธารณชนได้รับการเรียกร้องผู้รับสารต่อสถาบันด้านข่าวที่เติบโตขึ้นมาเป็นบริษัทขนาดใหญ่

สื่อใหม่ได้ตั้งคำถามถึง “ความซบถ” ของการประเมินคุณค่าของข่าวและจริยธรรมแห่ง วิชาชีพของนักวารศาสตร์ แน่นอนว่าจะต้องมีทางออก อย่างไรก็ตามสถาบันด้านข่าวยังคงมี ข้อจำกัดด้านเสรีภาพข่าวสารและการนำเสนอข้อมูลที่หลากหลายอยู่หรือไม่ในสภาพแวดล้อม ของการสื่อสารแบบใหม่

ในขณะที่วารศาสตร์เน้นการตรวจสอบข่าวสารการทำงานโดยนักวารศาสตร์มืออาชีพ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักถูกต้อง ความสมดุล ความยุติธรรม แต่สื่อใหม่ปฏิเสธแนวทางเหล่านี้ เพราะผู้ใช้สื่อใหม่ต้องการทำหน้าที่ผู้รับสาร (gatekeeper) ด้วยตนเอง เมื่อเป็นเช่นนี้ความสัมพันธ์ ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารจะเปลี่ยนไปหรือไม่

การปรับตัวของนักสื่อสารมวลชน

คำถามต่อไปนี้เป็น “เครื่องมือ” ที่น่าจะเป็นประเด็นหัวข้อให้ได้นำไปขบคิดและศึกษาวิจัยกันอีกได้ไม่น้อย โดยยังสามารถเป็นกรอบของการคิดเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับผลกระทบและผลที่จะตามมาจากสื่อใหม่ ซึ่งครอบคลุมในหลายประเด็นได้แก่ วิชาชีพสื่อสารมวลชน การสร้างสรรค์ชุมชน จริยธรรม และเศรษฐศาสตร์ ซึ่งการมีตั้งคำถามและหาคำตอบต่อประเด็นเหล่านี้เพื่อเป็นหนทางนำไปสู่ความเข้าใจในสื่อใหม่อย่างลึกซึ้งและนำผลความรู้ที่กระจ่างชัดไปทำการปรับตัวของบรรดาเหล่านักสื่อสารมวลชนทั้งหลายให้มีประสิทธิภาพ

1. กระบวนการพัฒนาของสื่อใหม่ซึ่งทำให้ผู้รับสารได้รับข่าวสารที่เจาะจงความต้องการของตัวเองได้มากขึ้นนั้น อะไรคือข้อเด่นประโยชน์ที่จะตามมาจากความสามารถในการเลือกข่าวสารเจาะจงจากสื่อได้ด้วยตัวเองของผู้รับสาร และอะไรคือข้อด้อย และการเพิ่มขึ้นของแนวโน้มนี้จะมีผลให้ความไม่มีพิธีรตองของประชาชนลดน้อยลงหรือไม่ การอภิปรายทั้งเชิงสนับสนุนและคัดค้านในการพัฒนาเหล่านี้จะค่อย ๆ เพิ่มโอกาสให้กับระบบข่าวสารและข้อมูลข่าวสารในระบบตัวเลข

2. จะทำอย่างไรเพื่อให้สามารถเข้าถึงการสื่อสารระบบใหม่ของเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร เช่น อินเทอร์เน็ต บริการข้อมูลออนไลน์เชิงพาณิชย์ ช่องว่างของข้อมูลข่าวสารระหว่างมีกับไม่มีกำลังอยู่ในภาวะอันตรายใช่หรือไม่ ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้ว เราจะแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร

3. รัฐบาลควรมีบทบาทหรือไม่อย่างไรในการควบคุมอินเทอร์เน็ต อะไรคือทิศทางของอินเทอร์เน็ต สภาวะของสื่อใหม่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แนวทางการมีประสิทธิภาพในการใช้ประโยชน์จากการพัฒนาของสื่อใหม่

4. สถาบันที่เคยผลิตข่าวสารแบบดั้งเดิมควรรู้สึกว่าได้รับการดูแลจากการเกิดขึ้นของสื่อใหม่ใช่หรือไม่ สื่อแบบดั้งเดิมกำลังจะล้าสมัยใช่หรือไม่ หรือการกล่าวถึงสื่อใหม่ในเวลานี้รวดเร็วเกินไปใช่หรือไม่

5. เราจะได้รับความสะดวกสบายจากระบบการสื่อสารระดับโลกอย่างไรบ้าง ความสะดวกนี้จะไปถึงการสื่อสารระหว่างบุคคล เช่น การพูดคุยกับคนอื่น ๆ ผ่านทางคอมพิวเตอร์ รวมทั้งโอกาสการเรียนรู้สิ่งใหม่ เช่น เกี่ยวกับต่างประเทศ วิทยาการและวัฒนธรรม โดยการเข้าถึงข่าวสารต่างประเทศจากคอมพิวเตอร์ใช่หรือไม่

6. บางประเด็นที่อินเทอร์เน็ตถูกวิพากษ์ว่า แม้อินเทอร์เน็ตให้ข้อมูลข่าวสารขณะเดียวกันก็สร้างความยุ่งยากในการแสวงหาข่าวสารและข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ ๆ ให้กับผู้ใช้เพราะจำนวนข้อมูลข่าวสารที่มีมากเกินไป ข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ ๆ ได้จมหายไปในส่วนเกิน

7. สื่อใหม่จะถูกนำไปใช้เครื่องมือในการ “สร้างสรรค์ชุมชน” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยแก้ไขปัญหามหาชนหรือไม่ อย่างไร
8. การสื่อสารที่ใช้คอมพิวเตอร์เป็นสื่อ ไม่ได้ช่วยให้สังคมเข้มแข็งจริง หรือจะลดความสำคัญของการสื่อสารแบบเผชิญหน้า และนำไปสู่ภาวะการต่อต้านสังคม การสื่อสารที่ใช้คอมพิวเตอร์เป็นสื่อจะทำให้ผู้คนหลงใหลติดใจใช้หรือไม่
9. ธรรมชาติของการสื่อสารโดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นสื่อซึ่งไม่เปิดเผยซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นทางนำไปสู่อาชญากรรมอย่างกว้างขวางขึ้นเช่น เครือข่ายค้ายาเสพติด ผู้ก่อการร้าย ภาพลามกอนาจารของเด็กจะแพร่หลาย รวมทั้งการละเมิดลิขสิทธิ์ สมมติฐานเหล่านี้เป็นสิ่งที่อยู่ที่คุณคิดว่าต้องทำให้ถูกกฎหมายใช้หรือไม่ และควรจะเริ่มต้นอย่างไร
10. ผู้คนจะคิดและมีพฤติกรรมสื่อสารแตกต่างกันไปเมื่ออยู่ใน “ภาวะเสมือนจริง” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบรรยากาศของการสื่อสารโดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นสื่อ
11. สื่อใหม่ควรได้รับการสนับสนุนในด้านเงินทุนอย่างไร รูปแบบของการจัดหาเงินทุนมีลักษณะอย่างไร และข้อเด่นข้อด้อยของแต่ละรูปแบบมีอย่างไร
12. ประโยคที่มีการพูดกันมานานว่า “ใครก็เป็นผู้พิมพ์โฆษณาบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้” จะทำให้มีผลกระทบต่อวิชาชีพและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับข่าวสารอย่างไร มาตรฐานของความถูกต้อง และความเชื่อถือ ความมีคุณธรรม ของข่าวและข่าวสารจะถูกดำเนินได้ง่ายขึ้นหรือไม่
13. สื่อใหม่จะมีผลอย่างลึกซึ้งต่อตลาดมวลชนหรือไม่ โดยเฉพาะจะใช้เทคโนโลยีใหม่ในการโน้มน้ำวกลุ่มประชากรที่มีมากกลุ่มได้อย่างไร
14. โฉมหน้าความเป็นไปได้ในอนาคตของสภาพการสื่อสารในช่วง 5 ปี 10 ปี 20 ปี และ 50 ปี ข้างหน้า จะเป็นอย่างไร ในท่ามกลางการแข่งขันกันเข้าควบคุมภาวะสื่อใหม่ ใครคือผู้ชนะใครคือผู้แพ้ ภาครัฐบาล ภาคเอกชน หรือประชาสังคมกันแน่
15. สถาบันผลิตข่าวสารแบบดั้งเดิมจำนวนมากได้มีความพยายามนำข้อมูลข่าวสารลงบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและบริการเว็ลด์ไวด์เวป โอกาสเหล่านี้ยอมเปลี่ยนไปสู่การพิจารณาถึงผลกำไรอย่างแน่นอน คุณคิดว่าแนวโน้มเช่นนี้จะเปลี่ยนไปหรือไม่ สถาบันผลิตข่าวสารเหล่านี้ได้ประโยชน์อันใด หรือจะได้ผลกำไรเป็นตัวจริงหรือไม่อย่างไร
16. สถาบันการศึกษาและนักวิชาการจะเตรียมความพร้อมให้กับคนรุ่นใหม่รับมือกับภาวะของสื่อใหม่ที่กำลังเข้ามาทุกขณะได้อย่างไรจะเรียนจะสอนให้สามารถใช้ประโยชน์จากสื่อใหม่ได้อย่างไรและสื่อใหม่มีความสำคัญมีบทบาทอย่างไร

คำถามเหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น นอกเหนือจากนี้ เราต้องถามกันเองว่าการเกิดขึ้นของสื่อใหม่จะมีผลต่อเราอย่างไรหรือไม่ คำว่า “ความรู้จักสื่อใหม่” นี้ได้พยายามสื่อให้เห็นว่า จะต้องสืบหาคำตอบในด้านการพัฒนา ลักษณะ และการใช้ประโยชน์จากสื่อใหม่ ซึ่งมีความสำคัญเท่า ๆ กับผลกระทบและสิ่งที่จะตามมาจากการมีสิ่งนี้ที่เราเรียกกันว่า “สื่อใหม่” โดยเฉพาะคำว่าข่าวหมายถึง ? สื่อใหม่จะเปลี่ยนแนวทางการให้คำจำกัดความของคำว่าข่าวหรือไม่ ? ถ้าใช้แล้วอะไรจะเกิดขึ้นกับพวกเราในฐานะนักสื่อสารมวลชน ?

ตัวอย่างหนังสือพิมพ์ในอนาคต (มาตรฐานการพิมพ์หนังสือดิจิทัล, 2543)

การจัดเก็บข้อมูลลงบนแผ่นซีดีรอม กำลังได้รับความนิยม ซีดีรอมหนึ่งแผ่นมีความจุในการเก็บข้อมูล ได้มากกว่าหกร้อยล้านตัวอักษร ซีดีรอมจึงเป็นตัวกลางที่สามารถเก็บเอกสาร หรือหนังสือขนาดเล็กหลายเล่มได้ ในเมื่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดสถานีบริการข้อมูลข่าวสาร มีการเก็บเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ไว้บนเครือข่าย www ข้อมูลที่จัดเก็บมีลักษณะเป็นแบบสื่อประสม ทั้งภาพ เสียง และวิดีโอ สิ่งพิมพ์ที่เก็บในรูปแบบสื่อดิจิทัลสมัยใหม่ จึงเก็บข้อมูลแบบมีชีวิตชีวาเป็นทั้งเอกสารสิ่งพิมพ์ที่มีสีสรร มีเสียงมีภาพเคลื่อนไหว ดังที่เราเห็นในชุดสารานุกรมของบริษัทไมโครซอฟท์ที่เก็บไว้บนแผ่นซีดีรอม หรือที่พบเห็นบนโฮมเพจต่าง ๆ ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซอฟต์แวร์ที่ใช้เรียกข้อมูลสิ่งพิมพ์ดิจิทัลมาดูหรือแสดงผล เราเรียกว่า “บราวเซอร์” บราวเซอร์จึงเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ที่ดึงข้อมูลสิ่งพิมพ์ดิจิทัลนี้มาแสดงผล ในลักษณะที่สวยงามน่าดู ในกรณีของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ข้อมูลสิ่งพิมพ์เก็บไว้ในเครื่องให้บริการที่เรียกว่า เซิร์ฟเวอร์ ถ้าเป็นสถานีบริการที่ใช้บราวเซอร์ เรียกดู เราก็เรียกว่า “เว็บเซิร์ฟเวอร์” (web server) ข้อมูลเก็บในเว็บเซิร์ฟเวอร์ หรือเก็บลงในแผ่นซีดีรอมเพื่อให้บราวเซอร์เรียกดูได้จึงต้องมีมาตรฐานการลง เพื่อให้ผู้สร้างสิ่งพิมพ์ ดิจิตอลใช้ได้ง่าย มีวิธีการสร้างที่ชัดเจนโดยไม่ต้องพัฒนาโปรแกรมเรียกอ่านขึ้นเอง เหมือนการสร้างเว็บไซต์ในปัจจุบันที่ใครมีบราวเซอร์ ก็เรียกดูได้

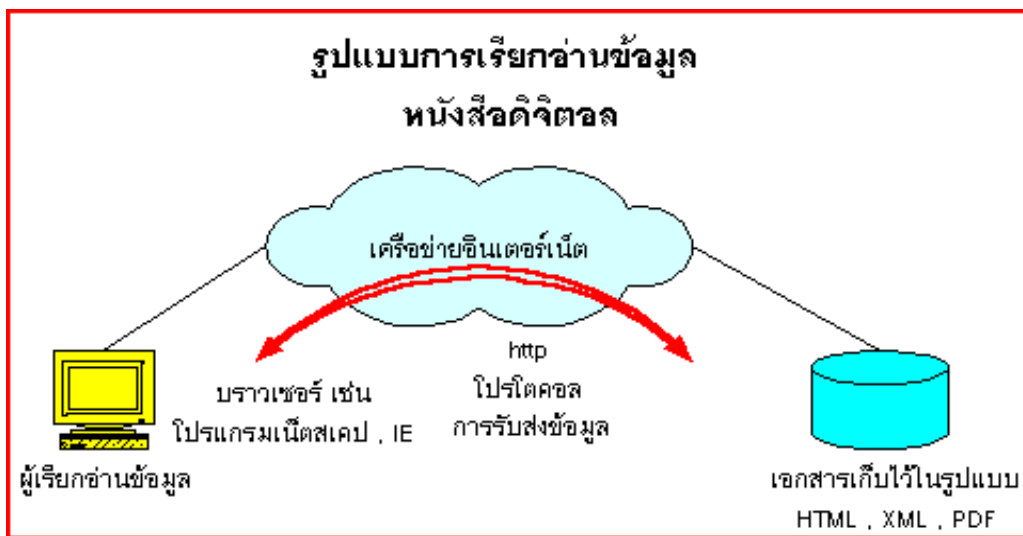
"เบอร์เนอร์ลี" หนึ่งในนักวิจัยฟิสิกส์ที่สวิตเซอร์แลนด์เสนอรูปแบบมาตรฐานที่เรียกว่า HTML-Hyper Text Markup Language กลุ่มบริษัทไมโครซอฟท์ก็เสนอรูปแบบมาตรฐานที่ชื่อ SGML-Standard Generalize Markup language

HTML ได้รับการนำมาประยุกต์ใช้บนอินเทอร์เน็ตและแพร่หลายอย่างรวดเร็วมีการพัฒนามาตรฐานอย่างต่อเนื่อง จนในปัจจุบันถึงรุ่นที่ 4

HTML เป็นวิธีการกำหนดรูปแบบสิ่งพิมพ์ดิจิทัลโดยอาศัยป้าย (tag) กำกับ เช่น ถ้าบริเวณใดต้องการให้เป็นหัวข้อ ตัวอักษรเล็กใหญ่ ต้องการใส่รูปภาพเสียง ต้องการสร้าง

ตัวเชื่อมโยงไปยังเอกสารอื่น ฯลฯ ก็กำหนดไว้ด้วยป้าย มาตรฐานของป้ายที่ใช้กำหนดเอกสารมีความชัดเจนที่บราวเซอร์ทุกตัวนำไปแปลความหมายได้ถูกต้อง

เมื่ออยู่บนอินเทอร์เน็ตจึงมีการพัฒนาวิธีการรับส่งข้อมูลระหว่างบราวเซอร์ ซึ่งเป็นเครื่องสำหรับเรียกดูกับเว็บเซิร์ฟเวอร์ ซึ่งเป็นเครื่องที่ใช้เก็บเอกสารในรูปแบบ HTML วิธีการรับส่งข้อมูลนี้มีชื่อว่า http หรือ Hyper Text Transfer Protocol ดังเราจะเห็นวิธีการเรียกดูข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตต้องมีข้อความ http นำหน้า

การสร้างเอกสารสิ่งพิมพ์ด้วยมาตรฐาน HTML ไม่ใช่เรื่องยาก ผู้ที่เคยใช้เวิร์ดโปรเซสเซอร์แล้ว เรียนรู้การใส่ป้ายประกาศ เพิ่มเติมอีกเล็กน้อย ก็สามารถสร้างสิ่งพิมพ์ในรูปแบบดิจิทัลนี้ได้ และเพื่อให้การพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ดิจิทัลก้าวหน้าไปเร็วขึ้น บริษัทผู้ผลิตซอฟต์แวร์จำนวนมาก จึงเรียงหน้ากันผลิตเครื่องมือเพื่อช่วยในการจัดพิมพ์สิ่งพิมพ์ดิจิทัลตามมาตรฐาน HTML นี้ เพื่อให้การจัดการกับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ดีขึ้น จึงมีผู้พัฒนามาตรฐานขยายต่อจาก HTML และให้ชื่อว่า XML XML จะเป็นมาตรฐานการจัดพิมพ์และแลกเปลี่ยนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่อไป

เชื่อกันว่า ห้องสมุดในยุคต่อจากนี้ไป จะเป็นห้องสมุดที่เก็บสิ่งพิมพ์ในรูปแบบดิจิทัล สิ่งพิมพ์อาจอยู่ในเครือข่าย WWW หรือเก็บไว้ในเซิร์ฟเวอร์ขนาดใหญ่ เก็บไว้ในซีดีรอม ที่สามารถเรียกดูได้ทันที แนวคิดของการรวบรวมหนังสือแบบใหม่จึงกลายเป็นดิจิทัลไลบรารี เพื่อให้การเก็บเอกสารในรูปแบบดิจิทัลมีลักษณะกะทัดรัด บริษัทอะโดบี (adobe) จึงได้พัฒนาวิธีการบีบอัดข้อมูล และเก็บเอกสารหนังสือที่มีลักษณะเหมือนหนังสือจริงไว้เป็นแฟ้มได้ และให้ชื่อมาตรฐานใหม่ของตนเองว่า อะโครแบต (acrobat) รูปแบบแฟ้มที่เก็บมีชื่อชนิดของแฟ้มว่า .PDF

แฟ้มแบบอะโครแบตกำลังมีแนวโน้มที่ดีเพราะปัจจุบันมีผู้เก็บหนังสือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ไว้ในรูปแบบแฟ้มอะโครแบตกันมากขึ้น ผู้ที่ท่องเที่ยวไปในอินเทอร์เน็ตจะพบเห็นข้อมูลมีลักษณะของหนังสือเป็นเล่มเก็บไว้ด้วยแฟ้ม .PDF หากต้องการอ่านก็ต้องดาวน์โหลด มาเพื่อเปิดอ่านได้

ดังนั้นสิ่งพิมพ์ที่เก็บในรูปแบบดิจิทัลเป็นความหวังที่จะลดการใช้กระดาษ โดยเฉพาะในยุคที่จะต้องมีการพิมพ์เกิดขึ้นมากมาย การรับหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร ก็สามารถรับในรูปแบบดิจิทัลที่สามารถเรียกเปิดอ่านได้ เหมือนหนังสือพิมพ์จริง โดยผ่านทางเครือข่าย

สรุป

ในปัจจุบันพบว่าสื่อสิ่งพิมพ์มีหลากหลายประเภทและมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป รวมทั้งวัตถุประสงค์ในการใช้ ตลอดจนเนื้อหาที่แตกต่างกันไปตามประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์ แต่สิ่งที่มีเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันนั้นอยู่ที่ระบบโครงสร้างและกระบวนการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสิ่งพิมพ์ได้กลายมาเป็นเครื่องมือสำคัญของการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ได้รับความเชื่อถือจากประชาชนมากขึ้นในการทำหน้าที่ด้านข่าวสารโดยปราศจากอิทธิพลของระบบโครงสร้างเดิมของสังคมในอดีต หนังสือพิมพ์และสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ได้มีการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไปทั้งด้านสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่และความรับผิดชอบ ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับแนวคิดใหม่ ๆ ในระบอบประชาธิปไตยที่มีรากฐานอยู่บนความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น

สภาพปัจจุบันของสื่อสิ่งพิมพ์แบ่งออกเป็น 2 ระดับได้แก่โครงสร้างรวมที่ครอบคลุมประเภทและจำนวนของสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคม และโครงสร้างเฉพาะของสื่อสิ่งพิมพ์แต่ละประเภทในการดำเนินธุรกิจและใช้สื่อสิ่งพิมพ์นั้นมีปัญหาและอุปสรรคได้แก่ ด้านการเมือง โดยเฉพาะนโยบายของรัฐบาล ด้านกฎหมายทั้งที่เกี่ยวข้องกับการพิมพ์โดยตรง และอื่น ๆ ด้านเศรษฐกิจและพฤติกรรมของประชาชนในฐานะผู้อ่าน ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการจะทำให้โอกาสของการขยายตัวของสื่อสิ่งพิมพ์มีมาน้อยเพียงใด ตลอดจนการล้าหลังของเทคโนโลยีทางการพิมพ์ที่ทันสมัยที่มีผลกระทบต่อแวดวงวิชาชีพสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งกระบวนการตั้งแต่ผู้ประกอบการหรือเจ้าของกระบวนการผลิต รูปลักษณะของสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นต้น

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 10

1. จงอธิบายสภาพปัจจุบันของสื่อสิ่งพิมพ์ว่ามีลักษณะเป็นเช่นใด
2. จงสรุปปัญหาของสื่อสิ่งพิมพ์พอสังเขป พร้อมแนวทางแก้ไข
3. ปัจจัยทางด้านการเมืองและกฎหมายที่เข้ามาเป็นอุปสรรคต่อสื่อสิ่งพิมพ์ประกอบด้วยอะไรบ้าง
4. ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจมีผลกระทบต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสื่อสิ่งพิมพ์ใดบ้าง
5. ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมของการรับสื่อสิ่งพิมพ์ของประชาชนประกอบด้วยอะไรบ้าง
6. จงอธิบายความหมายของคำว่า “สื่อใหม่”
7. สาเหตุของการเกิดหนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ขึ้นในสังคมคืออะไร มีข้อดีและข้อจำกัดอะไรบ้าง
8. จงอธิบายถึงผลกระทบที่ได้รับจากการเกิดสื่อใหม่คืออะไร
9. แนวโน้มของสื่อสิ่งพิมพ์ในอนาคตจะมีลักษณะเป็นอย่างไร
10. ในฐานะที่ท่านเป็นนักสื่อสารมวลชนคนหนึ่งมีวิธีการปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตของสื่อสิ่งพิมพ์อย่างไรบ้าง

เอกสารอ้างอิง

คมสัน อุดมสารเสวี. (2542). **เทคโนโลยีการศึกษา**. สกลนคร: โปรแกรมวิชาเทคโนโลยีและ
นวัตกรรมทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร.

จงจิต ศรีพรรณ. (2524). **การสื่อสารมวลชน**. กรุงเทพฯ: บางกอกการพิมพ์.

ดวงกมลชาติประเสริฐ. (2541). สื่อใหม่กับผลกระทบต่อการเรียนการสอนวารสารศาสตร์.

ใน รายงานการสัมมนาผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์วันที่ 11-13 ธันวาคม พ.ศ.2541
(หน้า 1-2). กรุงเทพฯ: สำนักข่าวสารอเมริกัน.

ดรุณี หิรัญรักษ์. (2542). **การสื่อสารมวลชนโลก**. กรุงเทพฯ: เอเชียแปซิฟิกมัลติมีเดีย.

ดาราวรรณ สุขุมาลชาติ. (2539). การสร้างสรรค์และออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์. ใน **เอกสารการสอน
ชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์หน่วยที่ 8-15** (หน้า 565). นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2539). สภาพปัจจุบันและปัญหาการใช้สื่อสิ่งพิมพ์. ใน **เอกสารการสอน
ชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์หน่วยที่ 8-15** (หน้า 888-899). นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

บำรุง สุขพรรณ. (2522). **วิทยุและโทรทัศน์ในประเทศไทย**. พระนคร: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มาตรฐานการพิมพ์หนังสือดิจิทัล ใน **นิตยสารมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. (2543). [Online].
Available: http://www.ku.ac.th/magazine_online/digital_book.html
[2546, กรกฎาคม 29].

ประพันธ์ งามเนตร. (2540). **คู่มือออกแบบสิ่งพิมพ์**. กรุงเทพฯ: สุขใจ.

ภูซงค์ อุดมปริชาเศรษฐี และกิตติ จรรย์ยานนท์. (2534). **นวัตกรรมการศึกษา**. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ระวีวรรณ ประกอบผล. (2539). แนวโน้มการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ในอนาคต. ใน **เอกสารการสอน
ชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์หน่วยที่ 8-15** (หน้า 966-974). นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ศิริพงศ์ พยอมแย้ม. (2530). **การพิมพ์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.

อนันต์ธนา อังกินันท์ และเกื้อกุล คุปรัตน์. (2525). **สื่อมวลชนและการประชาสัมพันธ์
เพื่อการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุณพินอักษรกิจ.